

A TERMÉSZET

KIADJA: BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS
ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERTJE
SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
BUDAPEST, VI., ÁLLATKERT
TELEFON: 19-4-30

SZERKESZTI:
NADLER HERBERT

A SZÉKESFŐVÁROSI
ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERT
IGAZGATÓJA

MEGJELENIK MINDEN HÓ 15-ÉN
ELŐFIZETÉSI DÍJ:
EGY ÉVRE 6 PENGŐ
FÉLÉVRE 3 PENGŐ
EGYES SZÁM ÁRA 60 FILLÉR

XXXI. ÉVFOLYAM

2. SZÁM

1935. FEBRUÁR

ZUZMARA.

Vadas Ernő felvétele.

TARTALOM:

Boroviczény Aladár: Zergék.

Wagner János dr.: A fintahal festéke.

Kolosváry Gábor dr.: A magyar tenger és a nádrengetegek.

Kilián Zoltán: A lantmadár mint rádióénekes.

Hajdu István: Vadászkalandok vaddisznókkal.

Magyar Vadásztrofeák Tára.

Rapaics Raymund dr.: Hangarózsák.

Rövid közlemények.

Székessy Vilmos dr.: Diener Hugó.

Mi újság az Állatkertben?

**47° C. rádiumos
hőforrások.**
**Szent Gellért
Gyógyfürdő
és Szálló**
BUDAPEST
HULLÁMFÜRDŐ

A legtökéletesebb
gyógyberendezések.
Elsőrangú gyógyszálló
a fürdővel közvetlen
: kapcsolatban. :
Diétás konyha.
+

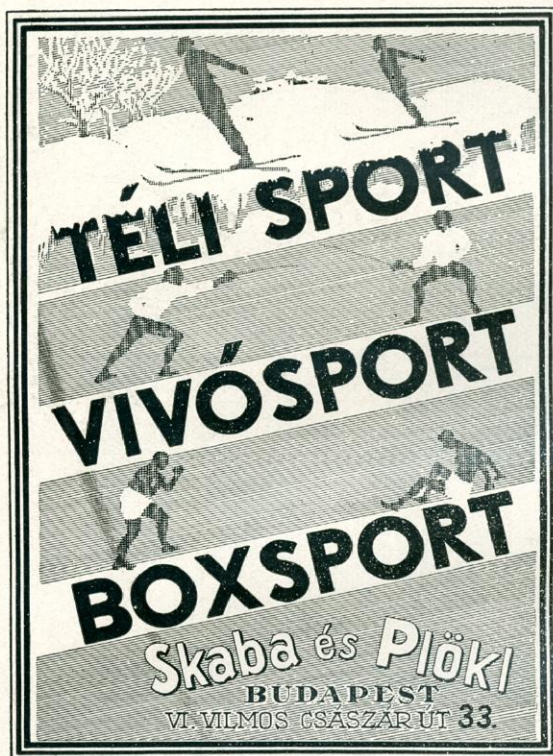
GUNDEL

állatkerti vendéglői
kiváló konyháiról közismertek

P O L G Á R I Á R A K

Z E N E

Éttermei és terraszja a Gellért-szállóban a vidékről
felránduló közönség és külföldi látogatóknak
kedvelt szórakozási helye.

A természet kedvelői

nem bánják meg, ha
megnézik
a székesfővárosi kertészetnek
egyik remekét,
a NÉPLIGETET és
abban
meglátogatják

SZÜTS JÓZSEF

fővárosi
nagyvendéglőjét

Mindennap élő halból frissen
főzött halászlé!

**ARANYHALAK, EXOTIKUS DÍSZHALAK,
AQUARIUMOK, HALELEDELEK ÉS VIZINÖVÉNYEK**

LEGOLCSÓBB ÁRBAN

KIRCHKNOFF ISTVÁN

Budapest, IX., Calvin-tér 8. (Református templom mellett.)
Árjegyzéket küldök!

SCHREIER BÉLA

kereskedelmi részvénytárs.

BUDAPEST

VII., Izabella-utca 34. sz.

Tel.: 43-8-49 és 32-0-52

Vesz és elad

mindennemű szálas és
szemestakarmányt,
örleményféléket, gabona-
neműeket, fűszereket, hűve-
lyes és gyarmatárut.

Új nagy főárjegyzék, mely növényárjegyzéket is tartalmaz, ingyen és bérmentve!

Mauthner Ödön

Fennáll
több mint
60 éve!

magtermelő és magkereskedelmi részvénytársaság

Központ: Budapest, VII., Rottenbiller-utca 33.

Fióközlet: 1. számú
IV. KER., KOSSUTH LAJOS-UTCA 4.,
a Ferenczrendiek templomával szemben

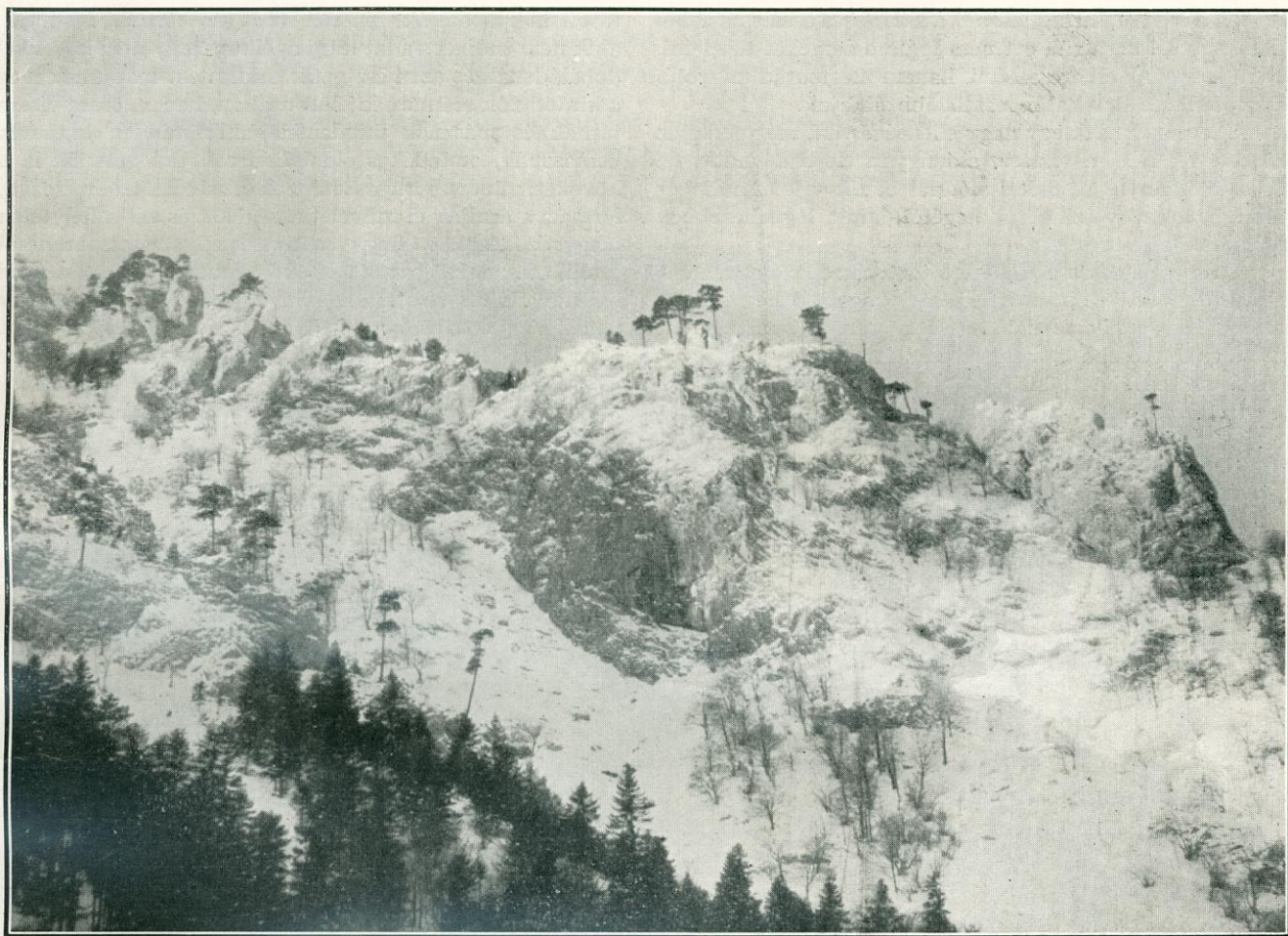
Telefon: 89-2-15

Telefon: 46-3-65

Sürgöncím:
Mauthnerek

Fióközlet: 2. számú
VI. KER., VILMOS CSÁSZÁR-ÚT 59.,
a Nyugati pályaudvar közelében

Telefon: 29-1-94

ZERGÉK HONA.

Boroviczény Aladár felvétele.

Z E R G É K.

Írta : Boroviczény Aladár.

A magas sziklatömb fokán áll a zerge és mozdulatlanul néz a mélységbe, ahol a tavasz már bevonta zöld szőnyegével a ligeteket és mezőket. A Duna onnan olyannak látszik, mint valami zöld pajzson az ezüst sáv. A sziklatömbök alját még hó takarja és a sziklákról vastag jégcsapok lógnak. A zerge tudja, hogy bármennyire dühöng ott fenn még a tél, a völgybe már beköszöntött tavasz erősebb lesz nála és fel fog törni a sziklák közé is, elűzve a fergeteget, a havat és a jeget, amely hónapok óta ott mindent bilincsekben tart. Erős szervezete dacol a hosszú téllal. A zerge a hegyek királya, mint ahogyan a szarvas az erdőé.

Az Alpok állatvilágából már kipusztultak azok a ragadozók, amelyek a zergére veszedelmesek voltak. Medvének, hiúznak ott már évtizedek óta híre-hamva sincsen, vagy talán már egy százada is van annak, hogy az utolsó nagyragadozót elejtették. De a Kárpátokban sem tesz a medve és hiúz nagy kárt a zergeállományban. A nagyragadozó egy-egy gödölyét talán el tud itt-ott fogni. A kifejldött zerge sokkal éberebb és gyorsabb, semhogy a mackó úr, vagy a hiúz el tudná ejteni. A kőszálisas is kiveszöben volt már az Alpokban és csak az utóbbi évek törvényes intézkedései mentették meg az utolsó sasfészeket a pusztulástól. Mindazonáltal a sasállomány ma sem lehet több négy-öt párnál az Alpok

egész területén. A kőszálisas a zergegödölyét még elbírja, de kifejldött zergét már nem. Zergepecsenyét csak akkor tud szerezni, ha valamelyik gödölye még annyira gyenge, hogy anyját nem tudja követni. Az ilyen gödölyéért pedig nem kár. Annak jobb, ha a sas karmai között gyorsan szenved ki, mintha a következő télen kínlódva, lassan pusztul el!

A ragadozó állatok a természet egészségügyi rendőrei. A Teremtő bölcsen alkotta meg a természet rendjét. Az emberi kevélység és kapzsiság azonban javítani akart még ezen is. Irigyelte a ragadozó állatoktól azt, amit maga akart elejteni. Kipusztította a ragadozókat, a medvét, hiúzt és sast és azt hitte, ezután a zerge úgy fog szaporodni, mint a házinyúl!

De ez a paradicsomi állapot csak néhány évig tartott. Ugyanis a zergék egy része rühös lett, s mivel nem volt ragadozó, amely az első megbetegedett zergéket idejekorán elpusztította volna, a vész egyre terjedt és sokkal több áldozatot szedett, mint a ragadozók!

A zergék között terjedő rüh, amely már-már az Alpok egész zergeállományát fenyegette, s amelynek terjedését az ember sehogyan sem tudta megakadályozni, volt egyik főoka, hogy a kőszálisast törvényes intézkedésekkel, az utolsó órában a végpusztulástól megmentették.

Ha a medve, farkas, hiúz és a kőszálisas a Kárpátokból nem pusztul ki, a rüh ott nem fogja a zergéket tizedelni. Nem is fognak elkorcsosodni, hanem megmarad nagyobb kampójuk és derekabb, zömökebb alakjuk.

A zergének csak egy nagy ellensége van, még pedig az ember. De nem a vadász, aki ugyan elejti a vadat, de óvja állományát és okkal-móddal bánik vele. Az ember általában azt veszi el a zergétől, amit legnehezebben nélkülöz, a nyugalmat.

A zerge az antilopok sorába tartozik. Hazája, miként az antilopoké, a fátlan pusztaság, vagyis a hegységnek az a része, amely az erdővön fölött van. A pusztai állat mindig kényesebb a magányára, mint az, amelyik az erdők sűrűségében lakik.

Ezt manapság nem tudjuk elég gyakran és elég

tásait megcsodálják, nincsen most szó. Azokat említjük, akik nem tudnak vadat látni anélkül, hogy arra kövekkel dobálódznak és azt ijesztgetik. Akik nem maradnak meg a kirándulók számára kijelölt utakon, hanem össze-vissza járnak és másznak mindenfelé, akik minden katlanba bemásznak, omladékos oldalakon robajjal gurítják le a köveket, minden virágot letépnek és mindenütt ordítózva, lármázva árulják el műveletlenségüket és azt a helytelen meggyőződésüket, hogy nekik bizony nem parancsol senki, csak azért is mindenhová odamennek, ahol semmi keresnivalójuk sincsen és hencegésből nem maradnak meg a megjelölt utakon. Akik mindenfelé papírhulladékot és ételmaradékot dobálnak el, ahol akár csak egy percre megpihentek, mert azt hiszik, hogy az igazi hegymászónak minden száz lépésre ennie és innia kell.

Zergesuta gidájával. A szerző felvétele.

nyomatékosan hangsúlyozni. Ha elgondoljuk, hogy az Alpokban a legtöbb helyen a turisták mai száma a háborúelőtti idők turistáinak három-ötszázszorososa, sőt sok helyen ezerszerese is, megértjük, hogy a nyugalomra annyira ráutalt vadat létében támadták meg. Az Alpok magaslatain az utóbbi években gombamódjára nőnek a menedékházak és vendégfogadók. A társas gépkocsik százával szállítják a »természetbarátok«-at olyan vidékekre, amelyeket még néhány évvel ezelőtt csak nagy fáradsággal lehetett megközelíteni.

Hajdanában, amikor a kóborlás a hegyóriások és jégárak birodalmában még fáradságos dolog volt, csak olyan ember ment oda, akit a felséges természet igazán lebilincsel. Ma társasgépkocsin nyegleségből sok olyan ember rándul ki, aki egyet sétál és tudja, hogy két óra járásra a hegyek között már majdnem mindenütt talál menedékházat jó kocsmával. Meredekebb helyeken még csak járnia sem kell, mert a hegyvasút, sikló, meg a függővasút néhány perc alatt felviszi oda, ahova azelőtt bizony gyalogszerrel vagy akár lóháton is csak többórás megerőltető meneteléssel értek fel.

De értsük meg, miről van tulajdonképpen szó. Azokról a hegymászókról, akik a természet iránti szeretetből mennek a hegyek közé, hogy a Teremtő nagyszerű alko-

Sajnos, a roppantul megnövekedett turistaforgalom túlnyomórészt ilyen elemeket hozott ki a természet ölébe, s ezek a vadat utolsó menedékhelyéről is elzavarják, mert azt hiszik, hogy emberi méltóságukon csorba esik, ha az állatokat kímélik! Ugyanezek a »természetbarátok« és az emberi jogoknak hirdetői azonban a kutyákat például — ha van saját kutyájuk — rúgásokkal értesítik saját gondolataikról és megbotránkoznak azon, ha villamoson vagy vonaton bármilyen jól nevelt idegen kutyával találkoznak. Ezek az emberek nem érzik azt, hogy minden vidéknek megvan a maga sajátos állatfaja, s a vidék ezekkel az állatokkal szerves egészet alkot. Hiszen minden állat környezetének terméke! S valóban, a zerge a hegység élő jelképe: egy darab hegy maga, amely szerves életre kelt. Büszke testtartásán acélos erő és bátorság látszik.

Tévedés lenne ugyanis azt hinni, hogy a zerge félénk, mert elfut, ha ember közeledik feléje. A legtöbb állat nem félelemből menekül előlünk, hanem azért, hogy minden lehető veszedelmet idejekorán elkerüljön. A zerge sohasem menekül ijedten, fejvesztetten, ha a közelgőt kissé távolabbról vette észre. Ruganyosan ringó ugrásain meglátszik az önbizalom, amelyet erejének tudatában érez.

És a zerge határozottan megkülönbözteti a különféle

embert. Jól gondozott területen, amelyen nyilvános közlekedőút vezet át, alig figyel az emberre, ha az a rendes úton halad és nem csap oktalan lármát. De ha az ember akár csak egy lépést tér le az útról, a zerge mindjárt menekül.

Az okos vadász természetesen sohasem lő nyilvános útról zergéire, s a komoly természetbarát sem jár a »tilos«-nak jelzett cserkészúton.

tek a vadászról is, a lövésről is. Fokozódó kíváncsisággal nézték a kis spanielt ugyanazok a zergék, amelyeket néhány pillanattal előbb a lövés durranása riasztott meg. Különösen két suta három gödölyével volt igen kíváncsi és rövid ugrásokkal néhány lépésre megközelítették a kutyát. »Tommy«, szerencsére, jó iskolát végzett és rá sem hederített az egészséges zergékre, amikor vércsapán volt ; a zergék még egy darabig követték a kutyát, aztán

Száguldó zergék a havasi lejtőn. A szerző felvétele.

Hogy a zergék inkább kíváncsiak, mint félénkek, akár csak a különböző szarvasfajok, azt a következő eset is mutatja, amely néhány évvel ezelőtt történt velem.

Magas, szakadékos sziklafalon egy zergebakot lőttem. A bak mellkaslövést jelzett és néhány ugrással egy sziklaorom mögött eltűnt. Minthogy nem jelent meg ismét a magaslaton, azt hittem, hogy az orrom mögött összerogyott. De nem volt könnyű feladat oda feljutni, ahol a zerge valószínűleg feküdt, sőt, a dolog kissé életveszélyesnek is mutatkozott, mert előzőleg esett az eső, ilyenkor pedig a meredek oldalon a kő és gyepterület. Biztosra akartam tehát menni. Elengedtem »Tommy«-t, fehérbarna spaniel-kutyámat.

Azon a vidéken emberemlékezet óta senkisé vadászott spaniellel. Más fehér vadászkutyája sem volt ott senkinek.

A zergecsapat, amelyből a bakot kilőttem, a lövés után a sziklák között eltűnt. Amikor azonban »Tommy«-t eleresztettem, s ez hol szaladva, hol nehezen mászva a vércsapát követni kezdte, egyszerre csak felbukkantak a sziklák mögül a zergefejek és kíváncsian nézték a kis fehérbarnaszőrű kutyát, amelyről nem tudták, hogy miféle állat. Magam egészen takarás nélkül álltam ott, puskával a kezemben. A zergék, úgylátszott, megfedkez-

körül-köre ugorva, lassan eltávoztak és a sziklák között végképen eltűntek.

Nagyon sajnáltam, hogy nem volt velem fényképezőgép. De a hegyekben a puskát és a nagy nehéz gépet együtt cipelni bizony majdnem lehetetlen dolog. Kis gép pedig nem alkalmas az ilyen jelenetek megörökítésére. Bár egy esetre emlékszem, amikor kis géppel is készíthettem volna érdekes felvételt, ha nem lett volna olyan sűrű a köd! Az eset a legmulatságosabb vadászkalandjaim egyike és aligha ismétlődik meg egyhamar. Novemberben volt, a zergék üzekekedése idején. Szakállas bakot szerettem volna lőni, s kora reggel, szép időben indultam cserkészni. Hatalmas fenyveserdőn át vezet fel az út a kopár magaslatokra, ahol a zergék ilyenkor csapatosan töltik az egész napot.

Mire kiértem a fenyőóriások védő árnyékából, máris érezhető volt, hogy erős szél süvít a magaslatokon. A nap folyamán a szél mind erősebb lett. Bár a nap verőfényesen sütött az égről, késő őszi sugarai a nagy szélben már nem tudták a levegőt felmelegíteni. A szeles idő miatt a vad nem is igen volt látható. Azok a helyek, amelyeken üzekekedőkor rendszeren kisebb-nagyobb csapatok szoktak legelészni, elhagyatottak voltak. A vad valahol a sziklafalak árnyékában húzódott meg.

Egyre meredekebb helyeken másztam fölfelé. Már a borókabokrok is elmaradtak alattam s az egészen kopár rétekre értem fel, ahol nyáron az alpesi virágok ezer színben pompáznak és a marmoták füttyentése üdvözi a közeledő embert. Barnára aszott, fonnyadt fű borította a rétet. Hó még nem esett, csak a hegycsúcsok fehérlettek és helyenként a völgyekben maradt meg valamelyik korai havazásból egy-egy hófolt.

Egy éles gerinc felé tartottam, amely mögött, jól védett katlanban, rendesen akadt zerge. Gondoltam, ezúttal is biztosan találok ott egy csapatot. Az út meredek volt és erős ellenszéllel is kellett küzdenem, amely lassanként viharrá fajult. De a gerinc már nem volt messze, megfeszítettem minden erőmet és haladtam fölfelé.

»Velem szemben legelt a bak...« A szerző felvétele.

Végre a gerinc alá értem. Ott kissé megpihentem, hogy egyet fujtassak, és megnyugodjak, mert ziháló mellett alig lehet biztosan lőni.

Azután lassan, óvatosan a sziklák fölött lenéztem a túldoldali katlanba. A zergék néha közel, a gerinc alatt állnak, ezért óvatosnak kell lenni. Ez alkalommal azonban a helyzet nem volt olyan kényes. Egy nagy csapat zerge mélyen a katlan fenekén legelt. Öt-hatszáz lépést kellett még lefelé másznom, hogy lövéssel elérhessem őket. Csak a szél volt kellemetlen. A gerincen ugyanis az erős légáram megtört és mind a két oldalon völgynek tartott. Nagyon kellett hát vigyáznom, hogy a zergék ne kapjanak szimatot.

Végre odaértem arra a helyre, ahonnan lőhettem volna. A csapat azonban még 150—200 lépésnyire volt tőlem és a kedvezőtlen körülmények miatt nem tudtam közelebb menni. Főképpen a szél akadályozott meg ebben, de még szélcsend vagy jó szélirány esetén sem lett volna tanácsos takarás nélkül a puszta hegyoldalon a közeledést megkísérelni. Ha a népes csapatból akár csak egy zerge pillantja meg az embert, az egész társaság odébb áll és az egésznapos fáradság kárba vesztett. Űgyis már késő délután volt. Rövid időre megint leültem, hogy az erős bakot kiválasszam a csapatból. Úgy látszott azonban, nem volt

ott. Két-három gyenge bak üzekedett, de az erős bak, a csapat ura, valahol el lehetett foglalva, talán más bakkal verekedett, vagy a közelben szundított. Elmúlt negyedóra, majd félóra. A nap a nyugati látóhatáron már-már elérte a hegyek ormát és attól tartottam, hogy nem tudom bevárni az erős bakot, amikor a túldoldali lejtőn egyenletes, lassú vágatással egy zerge közeledett a csapat felé. Ennek feltétlenül erős baknak kellett lennie, amely vagy a csapathoz jön vissza, vagy csapatot keres magának. Távcsővemmel figyeltem a zergét és mennél közelebb jött, annál jobban láttam, mennyire derék bak. Nemcsak magas, nagy kampói voltak, de ezüstösvégű szakállal lengett a szélben.

A csapat előtt megállt, mint a cövek és egy darabig nézte, rendben van-e minden, nem szegődött-e valami másik erős bak a csapathoz. Majd lassan, méltóságosan a csapatba sétált. Itt-ott egy suta fekiúdt legelő társai között. Amikor ilyen fekvő suta mellett elhaladt, a suta felkelt, mintha a csapat urát üdvözölné és amint az elment mellette, visszafeküdt a helyére. Egy fiatal bakhoz érve, kettőt-hármat ugrott feléje és neki szegezte kampóját. Az ifjú rögtön kereket oldott és elfutott. Az erős bak nem is méltatta üldözésre. Ezt csak akkor teszi, ha a másik bak méltó ellenfele. Hasznára válik a vadásznak, ha tudja, hogy a bak mindig azon a csapán tér vissza a csapathoz, amelyen ellenfelét elűzte.

A nap az ormok mögött lehanyatlott. Lőnöm kellett, ha nem akartam zsákmány nélkül visszamenni a kunyhóba. A szél még erősebben fújt. A bak 200 lépésnyire lehetett tőlem. Ülve a lövés ugyan nem lett volna valami nehéz feladat, ha nem tombol a szélvihar és nem téríti el a golyót irányából. Hogy a szél mennyire nyomja félre a golyót, nagyon nehéz megbecsülni. Ez alkalommal azonban egyáltalában nem gondoltam erre a körülményre, minekfolytán golyóm a bak hátulsó lábát érte. Jól láttam, hogy a lövésre hátuljával egy pillanatra lerogyott, azután a hegyen lefelé menekült, a csapat pedig éppen ellenkező irányban, a hegyoldalon fölfelé vágatott.

Hiába vakartam a fejemet, a baj megeseett. Kutya nem volt velem, »Tommy« akkoriban sajnos, még nem volt meg. Hó sem volt még, amelyen könnyű a vércsapát követni. Azután esteledett is. A hegyekben ősszel, napnyugta után igen hamar besötétedik.

A bak lefutott a völgybe, a sebes és széles patak felé. Nem volt valószínű, hogy átment a patakon, és reméltem, hogy meglátom, ha a patak mentén haladva, a távcsővel átkutatom a csupasz hegyoldalt, ahol alkalmasint valami szikla alá húzódott és megadhatom neki a kegyelemlovést. De bizony nem könnyű dolog a sebzett bakot a távcsővel megtalálni, ha az ember nem látta pontosan, hová bújt! Egyre sötétebb lett, végül is le kellett róla mondanom, hogy még aznap megtalálom.

Szomorúan ballagtam hazafelé és elhatároztam, hogy másnap korán reggel hozzáfogok a kereséséhez és nem nyugszom addig, míg a bakot meg nem találok. A vidéket és vadjárást igen jól ismerő vadórt is magamhoz rendelttem, hogy segítségemre legyen.

Másnap reggel azonban elszomorító hírral keltettek fel; a szél ugyan elállt, de sűrű köd borítja a völgyet! Kifelé ballagva abban reménykedtünk, hogy a köd a délelőtti folyamán talán eloszlik. Egyelőre az erdőv fölé igyekeztünk, mert azt hittük, hogy fent tiszta lesz a levegő és ha már nem kereshetjük a sebzett bakot, amíg a köd felszáll, esetleg másikat lőhetünk.

Noha már jó magasban az erdőv fölött jártunk s az óra is már deket mutatott, a köd csak nem szállt fel.

Söt egyre sűrűbb lett, annyira, hogy bár magam is jól ismertem a járást, a vadőr meg természetesen mégjobban, egyikünk sem tudott tájékozódni, úgyhogy nem tudtuk pontosan hol vagyunk.

Nem tehattünk egyebet, fel kellett hagyni a vadászattal, arról pedig szó sem lehetett, hogy a sebzett bakot megtaláljuk. Azért elhatároztuk, hogy nem tapogatózunk tovább a ködben, hanem a hegyoldalon lemegyünk a patakig és annak mentén térünk vissza a vadászlakba.

A hegyoldal nem volt valami jól járható, de mindenütt mászható volt. A sűrű ködben igen óvatosan, lépésről-lépésre kellett haladni, nehogy rossz helyre lépve, lezuhanjunk.

Lépésről-lépésre tapogatódzva, ereszkedtünk lefelé, a vadőr kissé balra járt tőlem. Már lértünk a fél lejtőn, amikor a vadőr egyszerre halk fütyüntéssel figyelmeztetett, hogy valamit lát, s ujjaival fején szarvakat utánozva jelezte, hogy zergét lát. Már a borókásokban, törmelékes sziklák között jártunk. A sűrű ködben csak néhány lépésnyire lehetett látni, a vadnak tehát egészen közel kellett lennie. Minden igyekezetemmel azon voltam, hogy ne okozzak zajt, miközben a vadőr mellé kúsztam. Valóban, tőlünk alig öt-hat lépésnyire állt egy zerge. Vajjon bak vagy suta? Egyedül van, vagy egy csapat szélén áll? A sűrű ködben bajos volt ezekre a kérdésekre felelni. S bár nem volt messzebb öt-hat, talán tíz lépésnél, alakjáról ítélve csak sejtettem, hogy bak, de nem tudtam pontosan felismerni.

Ebben a pillanatban a zerge észrevett és egyet-kettőt lépett. Mintha villám világított volna bele a sötét ködbe, ráéreztem a valóságra. A bak, amint lépni akart, bal hátulso lábát maga után húzta! Mintha az angyalok zengeni kezdtek volna körülöttem! Hiszen ez a tegnapi bakom, a sebzett bak!

Egy pillanat múltán a bak kegyelemlövést kapott és lábam előtt hevert. Pompás példány volt, nagy kampóval és remek szakállal! Hogy Szent Hubertus ebben a rettentő ködben éppen közelébe vezetett, valóban csodálatos dolog volt. Bármilyen nehéz volt a lemászás a hegyoldalon ezelőtt teher nélkül, a rúdra akasztott zergebakkal a vállunkon olyan könnyen elértük a patakot, hogy észre sem vettük, hogyan haladtunk.

A köd még másnap sem szállt fel, harmadnap pedig el kellett utaznom. Ha véletlenül nem akadunk rá a bakra, zsákmány nélkül mehettem volna el onnan!

Ám sokkal könnyebb dolog a zergét jó lövéssel leteríteni, mint róla közelről jó felvételt készíteni. Hiszen a puska vagy tízszer messzebbre ér, mint a fényképezőgép.

Zerge télen a fenyőerdőben. Fekete alakja télen is beleolvad környezetébe. A szerző felvétele.

És mennyire csal a távolság fenn, a hegyekben! Az ember sokszor azt hiszi, hogy a vad mindössze 20–30 lépésre van és csak amikor a felvételt elkészítette, látja a kicsi képen, hogy bizony a távolság legalább 40 méter vagy még annál is több volt. A zergék kopár hazájában igen nehéz fedezéket találni vagy ilyent készíteni, ahol az ember jól elbújhat.

A legtöbb felvétel, amelyet ezúttal bemutatok, cserkészés közben készült.

Ha az ember jól ismeri a vidéket és tudja, hogy a szél honnan szokta a havat elhordani, azt is tudja, hogy nagy havazás után, hol kell a zergéket keresnie. Az ilyen helyeken cserkésztem azután jó széllel, vagy elbújtam azokon a váltókon, amelyek ezekre a helyekre vezettek.

A zergék megkeresésével azonban még nem oldódott meg minden nehézség. Abban a zordon világban el kell készülnünk ezer eshetőségre, amely minden igyekezetün-

ket meghiúsíthatja. Hol a nagy hideg miatt a zár nem működik, hol meg a szél hordja tele észrevétlenül a gépet hóporral. Akárhányszor az ember ujjai olyan dermedtek, hogy a kellő pillanatban nem találják meg vagy nem érzik a zár emeltyűjét. Sokszor a lemezeket és a lencsét homályosítja el a pára. Ezeken a nehézségeken kívül ott vannak még az időjárás által súlyosbított terep-akadályok. Azok mellett a helyek mellett, ahonnan a szél a havat elfújta, kétszeresen mély a hó. Ezeken a hófúvásokon a teljes felszereléssel átgázolni sokszor elképzelhetetlenül nehéz, mert sok esetben még a szántalpak sem segítenek. Azok is elsüllyednek és nemhogy könnyítenék, sőt inkább hátráltatják a haladást. Azonkívül szántalpakkal igen bajos, sőt gyakran lehetetlen olyan helyeken átvégődni, ahol a hó alatt borókabokrok vannak. Leg-

Ötéves zergébak. A szerző felvétele.

jobb tehát gyalogszerrel járni és a helyenként mellig erő hóval megbirkózni. S mindezt nesztelenül, észrevétlenül kell tenni!

Am minden fáradságot és esetleges szenvedést elfelejtünk, ha a felvétel sikerült, s az ember biztosra veheti, hogy a kép jó is lesz! Ilyenkor alig várjuk, hogy a sötét-kamrába jussunk, és előhívás közben hasonló érzésünk van, mint vadászat alkalmával, amikor a jól sebzett vadat jó kutyával keressük.

Az ötéves bak, amely a képen látható, úgy került a lemezre, hogy szokott váltójára ültem és bevártam. Amikor mély hó takarta a vidéket, reggelenként a patak mellett egy szűk sziklahasadékon át vonult. Egy szürke, jéghideg hajnalon odatelepedtem. Előző este a légsúlymérő magasra szökött, s érezhető volt, hogy az erős havazás után napkeltével ki fog derülni.

Kora hajnalban amennyire csak lehetett egy bokor mögé rejtőztem és nemsokára kegyetlenül fáztam. Mire az első napsugarak bearanyozták a fehér hegyormokat, az égboltozat csakugyan kék volt. De a szakadékban, amelyben ültem, természetesen még sokáig nem várhattam napsütést. Bízam a hó visszfényében és lencsém nagy fényerejében.

Körülbelül másfél órát ültem már ott, amikor a bak megjelent. Nyugodtan egyre közelebb jött. Talán tizenöt

lépésnyire volt, amikor az első felvétel sikerült. Nem vett észre, velem szemben, a patak túlsó partján megállt és legelészni kezdett valami mohát, amelyet egy fenyőfa tövében a hó alatt talált. A szél iránya jó volt, s bár hallotta a zár legördülését, nem törődött vele. A patak mély, szakadékos medre, amely közöttünk volt, a biztonság érzését keltette benne. Csendesesen ballagott tovább, majd ruganyosan átugrott egy sziklatömbön, amely útját a szorosban eltorlaszolta.

Azon töprengtem, nem lehetne-e felvételt készíteni erről a szép ugrásról, amely biztosan mindig megismétlődik, amikor a bak erre jön. Nehézséget a mély szakadékban ilyenkor korán reggel csak a gyenge fény okozott.

A bak szomorú sorsa azonban másnap minden további töprengést feleslegessé tett. Délben egy órát olvadt, majd megint keményen fagyott. Éjjel néhány órát ismét havazott. Másnap a bak szokott váltóján jött és át akarta ugrani a sziklát, ahogyan azt talán már százsor tette. Amde az új hó alatt az előző napi olvadás miatt síkos jégréteg volt. Ezen megcsúszott és két hátulso lába eltört. A vadőr talált rá, s egy kegyelemlovással vetett véget szenvedésének.

Bizony a hegyek téli zord pompája nemcsak az ember, de a vad számára is ezer veszélyt rejteget. Még a zerge is, amelyet pedig a természet ezekkel a veszélyekkel szemben kitűnően felfegyverzett, néha a havasi tél áldozata lesz.

Általában azonban ritkán esik meg, hogy a zerge a természet viszontagságai következtében pusztul el. Abban az acélos erőben, amellyel ez a vad a rettenetes viszontagságokkal dacolni tud, a babonás nép valami természetfölötti erőt lát.

A zergéről ezért több monda keletkezett, mint földrészünkön élő bármely más vadról. Ezek a mondák a zerge lényét talán élénkebben festik le, mint valami tudományos ismertetés. A nép szentül hiszi, hogy a »Hegy Szelleme« a zergét nemcsak a majdnem hét hónapig dülő tél nélkülözése közepette oltalmazza, hanem az ember üldözése ellen is védi. Mert nem ritka eset, hogy a vadász, akit szenvedélye elragad, sebzett zergét élvezve olyan helyre téved, ahonnan nem tud többé visszatérni, vagy hogy törmelékes helyen a zergék acélos lábai alól legördülő kövek embert sebeznek meg vagy ütnek agyon.

A svájci hegyek lakói mesélik, a »Hegy Szelleme« megtiltotta a vadásznak, hogy az »ő nyáját« bántsa és megígérte neki, hogy minden héten egy szép zergét kap ajándékba, ha saját tehéncordájánál marad. A vadász elfogadta az ajánlatot és néhány hónapig nem vadászott zergére. Hetenként ott is lógott kunyhója előtt egy-egy zerge, amelynek húsból jóllakhatott. De szenvedélye azután mégis elragadta. Ellenállhatatlan erő vonzotta fel, a zergék hazájába, hogy a vadat nem húsáért, hanem a vadászat élvezetért üldözze! De amint felért a magaslatokra, a Szellem letaszította a mélységbe.

Egy másik monda szerint a fiatal pásztor elhagyta apja csordáját és zergére ment vadászni. Csodálatos, ellenállhatatlan erő vonzotta fel a sziklákra. Már késő este volt, amikor borzalmas sziklák közé ért és rettenetes zivatar érte utól. A szél üvöltött, hó és jég korbácsolta a szerencsétlen pásztort. A fergetegben eltévesztette az egyetlen járható ösvényt, majd halálra fáradtan egy sziklára dült. Ekkor egy hatalmas szélrohammal megjelent előtte a Hegy Szelleme és menydörgő hangon szólt:

— Vakmerő! Ki engedte meg neked, hogy halált hozt zergéimre! Ez az én nyájam! Én nem vadászom atyád teheneire, miért bántod hát te az én nyájamat?

A pásztorfiú kétségbeesetten esküdözött a szellemnek, hogy soha többé nem vadászik zergére s a szellem ez egyszer még megbocsátott neki. A vihar elmúlt, a felhők eloszlottak s a pásztor rátalált az ösvényre, amely a völgybe vezetett. Ezentúl ott maradt atyja csordáját őrizni és nem vadászott többé zergére!

A népmonda a legköltőibb módon a fehér zergét személyesíti meg. Csaknem mindenütt az Alpokban a fehér zergéről az a hit terjedt el, hogy az a vadász, aki ilyent elejt, egy éven belül meghal. Svájcban azt mesélik, a fehér zerge hozza meg a vadásznak a hírt a Hegy Szellemétől, hogy már eleget vétkezett, s ha még egy zergét lő, életével lakol.

A legszebb monda a fehér zergéről azonban Krajnában, a Triglav vidéken keletkezett. Úgy regélik, hogy ott egy fehér zergebak élt, amelynek aranyból volt a kampója. A neve »Zlatorog«, vagyis aranyszarvú volt. A Triglav tövén, örökösen zöld kertben élt. A kertben három fehér asszony lakott, aki az embernek szerencsét és áldást hozott. A varázskertben gyönyörű virágok pompáztak, amelyeket egész csapat fehér zerge őrzött. Ennek a csapatnak a vezére volt Zlatorog, az Aranyszarvú.

Ha ember közeledett a varázskerthez, a fehér zergék köveket gurítottak le rá, Zlatorog aranyszarvából pedig villámok cikáztak. Zlatorogot viszont a három fehér asszonynak — a Triglav hármasszűcsének — varázsa védte. De ha ennek ellenére mégis sikerült valakinek őt

megsebezni, lecsurgó vércseppjeiből nyomban piros virágok, a Triglavrózsák fakadtak. A sebzett bak ezekből a rózsákból legelt, amitől sebe rögtön meggyógyult.

Nem volt tehát könnyű dolog Zlatorogot elejteni, pedig az, akinek ez sikerül, nagy kincsre tehetett volna szert. Zlatorog aranykampójával ugyanis ki lehetett nyitni Bogatin hegyében a varázssbarlangot, amelyben annyi a kincs, hogy többszáz szekéren sem fér el! A vadászt azonban, aki Zlatorog élete árán a kincshez jut, megbosszulják a Fehér Asszonyok, s a vadásznak is meg kell halnia.

Az Alpokban ma is mindenütt él a hit, hogy aki fehér zergét lő, az egy éven belül meghal.

És íme! Egy nagy birodalom örököse 1913 augusztus 27-én Blümbachtalban, Salzburgban, Kronreif Ruppert vadőr vezetésével cserkészett zergékre. Váratlanul fehér zergebakot pillantott meg. A bak igen erős és hófehér volt. A trónörökös lövésre emelte fegyverét. A vadőr kérlelte: — Fenség, fehér bak! Kérem, ne lőjön! — De a vadászszenvedély elragadta a vadászt. A lövés eldördült, a bak halálra sebzetten bukott le.

Az év még nem telt el, amikor 1914 június 28-án a lövés a gyilkos kezétől dördült el. A trónörökös holtan rogyott hátra kocsijában.

Vajjon a fehér zerge varázsa volt ez? Ki tudja! És csaknem az a látszat, hogy a birodalomnak is meg kellett szünnie, mert örököse fehér zergét lőtt! . . .

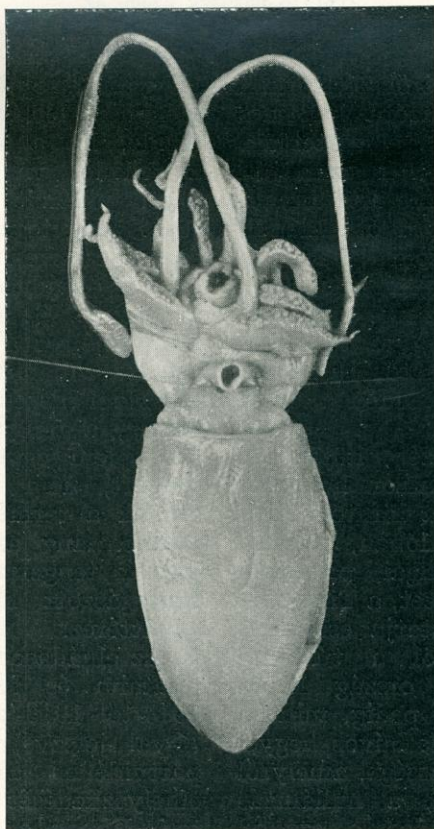
A TINTAHAL FESTÉKE.

Írta: Wagner János dr.

A tintahal nevét bizonyára mindenki már hallotta. Erről az állatról ismeretes, hogy sötétszínű váladékot üríthet ki magából, ha bosszantják, mérgecsigitik vagy üldözik. Ettől ered a népies neve. Azt azonban már kevesebben tudják, hogy a tintahalnak az igazi halakhoz tulajdonképpen semmi köze sincsen, mert a puhatestű állatok (*Mollusca*) csoportjába tartozik, akárcsak a csigák vagy a kagylók.

A tintahal-féléket tudományosan általában »szépiák«-nak nevezik, ennek a névnek azonban háromféle jelentése is van, mert ezen a néven nemcsak az állatot magát érthetjük, hanem tintaszerű váladékát s a belőle készített festéket is, de ezenkívül még a tintahal meszes hátpajzsát is jelenti. Ezúttal csak a tintahal »tintas« váladékáról, annak felhasználásáról és értékesítéséről szeretnék egyet-mást elmondani.

A tintahalak tengeri állatok. Sötét festéküket már a görög mondák is említik, a kínaiak pedig állítólag már évezredek-

Közönséges tintahal (*Sepia officinalis* L.)
a M. Nemzeti Múzeum gyűjteményében.

A szerző felvétele.

kel ezelőtt használták a tus készítéséhez. A régi egyiptomiak freskófestői is jól ismerték, miként az egyes képdarabok utólagos elemzése, vizsgálata kiderítette. A görögök tintája sok helyen ugyancsak szépiából készült s a rómaiak is kedvelték. Különösen papyrusra lehetett vele jól írni.

A legismertebb tintahal az Adriai-tengerben is tömegesen élő *Sepia officinalis* L. Ennek tíz-tizenkét centiméter hosszú, három-négy centiméter széles és nagyjából körtealakú tinta-zacska az állat bőre alatt, a kopoltyúk mellett van, kibocsátott váladéka a végében, illetve a tölcseren át jut a szabadba. A szépi halászata különösen Olaszországban dívik, ahol sokféle módon igyeksenek rabul ejteni. Fogják különbözőképpen felszerelt horgokkal, többágú szigonnyal, hálóval és nöstény állatot utánzó babával. A jól elkészített csalit végighúzzák a vízen, a hímek rárohannak, belekapaszkodnak és ilyen módon könnyen a csónakba húzhatók.

Néha magát a nőstényt fűzik zsinórra csalinak. Ez a fogási mód különösen pázrás idején válik be jól, ilyenkor a halász egy éjszaka 50—100 darab hím tintahalat is zsákmányolhat. *Schmidt O.* szerint a legalkalmasabb az ilyen halászatra a teliholdas éjszaka (?!).

A fogott állatokból vagy még folyékony állapotban veszik ki a tintát, vagy pedig az állatokat megölik, s a tintazacskót kivágják és megszáritják. A friss tinta vastag, fénylő, fekete vagy sötétbarna, semleges vagy lúgos kémhatású, körülbelül 20—40% vizet tartalmazó folyadék. Néhány cseppje már igen sok vizet sötétít meg. A levegőn megszáritott tintazacskó bársonyfekete, fénylő, igen merev, könnyen porrá morzsolható tömeg, amelynek mintegy negyötöd része használható festéknek. Maga a festék a melaninokhoz tartozik, a tisztított festéket »szépiasav«-nak nevezik. A szépiasav fekete, erősen fénylő, lúgokban könnyen oldható por. Valószínűleg a négernek bőrének festékanyagával rokon anyag, főalkotórészei szén, hidrogén, nitrogén, oxigén, kén, vas.

A különleges alakú állatok váladéka már a régieknek is feltűnt és sok helyen gyógyszernek használták. Később azonban főképen tintának és festéknek alkalmazták és ma úgyszólván csak festék gyártására dolgozzák fel. Ebből a

célból a tintazacskó megszáritott tartalmát káلیلúggal vagy nátronlúggal főzik és a barna oldatból a színanyagot sósavval vagy kénsavval kicsapják. Azután tisztítják és a többszörösen átmosott festéket gumioldattal sűrítik és kis táblácskákban vagy fémcsövekben hozzák kereskedelembé. A vízfestészetben ma is általánosan használják. Színe valamivel vörösebb és melegebb árnyalatú a »korombarna«-énál, de kevésbé vörös a »Van Dyk«-barnánál. A három festék közül a legállandóbb, bár idővel néha kissé meghalványodik. Borszeszes oldatából, ugyancsak művészeti célokra, folyékony szépiasav-festék készül.

Arra a kérdésre, hogy a régi kínai tus tartalmazott-e szépiát, a feleletek eltérők. Egyesek, például Cuvier szerint, a kínaiak már régebben írtak a nagy tintahalak — ezeket Kínában »vocsej-jü«-nek nevezik — belső szerveinek fekete levével, a tushoz pedig azért keverték, hogy annak színe ezáltal kellemes, barnás árnyalatot kapjon. Mások szerint viszont nem valószínű, hogy a kínai tust a tintahalak festékével valaha is keverték. Annyi bizonyos, hogy a manapság kereskedelembé kerülő kínai tus mosusszal vagy kámforral illatosított halenyv, amely rendkívül finom eloszlású lámpakormot tartalmaz, titokban tartott más anyagokon kívül. A most használatos fekete tusban tehát már nincs a szépiák festéke.

A MAGYAR TENGER ÉS A NÁDRENGETEGEK.

Írta: Kolosváry Gábor dr.

Szép Balatonunk tengerszerűségéről sokat írnak és sokat beszélnek. Különösen azóta kellemes ez a magyar fülnek, amióta az Adriát elvesztettük. Mi, magyarok »Magyar Tenger«-nek szeretjük nevezni. Minden magyar ember szíve örül annak, hogy a Balaton környéke a háború óta kiépül, fejlődik. Nekem, mint ősi balatoni embernek, ehhez a kiépüléshez és a tó tengerszerűségéhez hozzászólnivalóm van. Szólok, mert aggódom, hogy a szabad parti tájak az egyre fokozódó elnádásodás miatt szépiaszépiájukat elvesztik. Az alábbiakat húszesztendős tapasztalataim alapján mondom el.

A »Magyar Tenger« nagyon szép, különösen akkor gyönyörködünk benne, amikor homokos vagy kavicsos partján állunk és a kifutó habok játékát órákhosszatt nézzük. Valóban, mintha tenger partján volnánk. Az aligai partokról a táj a kvarnerói öböl-re emlékeztet, a Tihany—Füredi öböl a nápolyi öblöt juttatja eszünkbe és a Fonyód—Bélatelepi partról a túldali bazaltkúpok valamely mesebeli ország képét varázsolják szemünk elé. Ködben pedig, mintha az ókori Okeanos másik partjának bűvös hegyei jelennének meg. A színpompa teljessége, amelyről az esti Balaton annyira ismert, a hullámlás mormolása, a szabadságérzet, mind a szabad vízpart ajándéka. Ha felmegyünk a parti lőzfalakra, a magasból különösen kedvesen, de egyszersmind másképpen hallatszik a háborgó

Magyar Tenger zúgása. Ez a morajlás Mikes Kelemen lelkének emlékét idézi fel bennünk. Ámde, ha a kifutó habok kellemes zenéjét, a felkelő, vagy lenyugvó nap aranyhídjának parti pilléreit a nádasok összhangot zavaró sötét rengetegei elnyelik, szépiaszépiájuk élvezetünk erősen csökken.

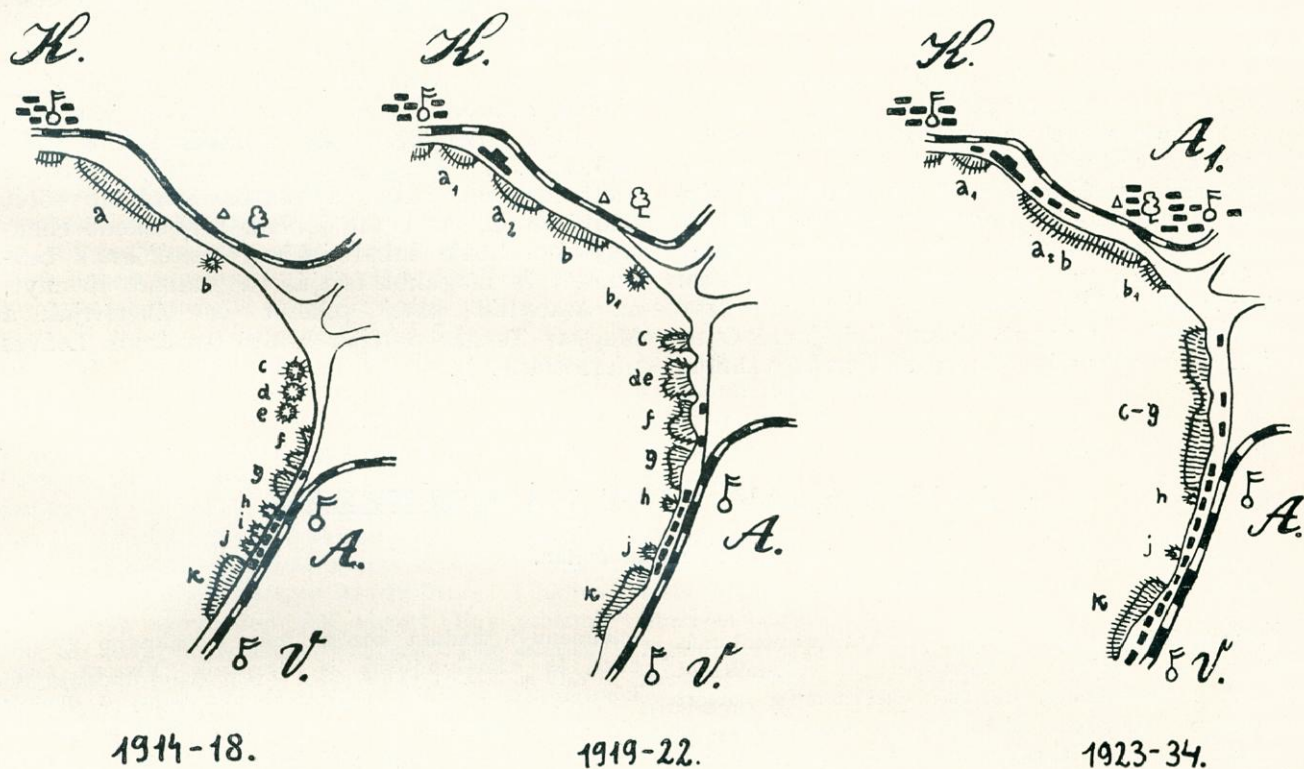
Az ősnádasok világának is van szépsége, költészete. Ez azonban más, ez a magyar szárazföldi tájé, ez a Petőfié, de nem a tengeré. Nem azé a szabadságé, amelyet a tenger költészete ad. Nem hiszem, hogy ebben szépiaszépiájú művelt ember, a tengerért rajongó magyar honfi, nem ért velem egyet. Aki a Magyar Tengerben a tengert, nem a siófoki »világfürdő«-t kedveli, akinek a természet szépsége és nem a balatoni játékbarlang az eszményképe, s aki a szabad partok tengerszerűségére és nem a nádasokból kihorgászott halak nagyságára büszke, velem együttérez.

Az elnádásodásra vonatkozó közvetlen tapasztalataim és feljegyzéseim a következők: Az 1914-től 1918-ig terjedő időben Kenese (a rajzon *K*-val jelezve) és Balatonvilágos (*V*) közötti partvidéken a parti nádasok kiterjedését és elhelyezkedését rajzom balszélső képe szemlélteti. Ebben az időben tizenegy kisebb-nagyobb nádastelepet lehetett megkülönböztetni. Ezeknek megjelölését a rajzon *a*-tól *k*-ig terjedő egységekkel adtam. Ezek a nádasszigetek az 1920-as

évek elején az alacsony vízállás következtében a szárazra került partszegélyeket ellepték és mind sűrűség, mind kiterjedés tekintetében nagyon meggyarapodtak. Ennek a folyamatnak következtében a szabad víztükörtől tekintélyes partszletek záródtak el. Ez az elrekesztés mindmáig egyre fokozódik, úgyhogy ma már — amint azt a rajzom jobbszélső ábrája szemlélteti — szabad partszletek alig maradtak. Az aligai fürdőtelep és a kenesei fővárosi üdülőtelep előtt jókora nádtömegeket kiírtottak. Ez az írtás azonban még mindig kevés ahhoz, amit ezidő alatt a természet ellenkező irányban végzett.

partot, több fövenyt kell a fürdőhelyek közvetlen környékének és szomszédságának biztosítanunk. Gondoljunk csak a Velencei-tóra. Mennyivel nagyobb jövője és jelentősége lenne ennek a víznek, ha partjairól a sok nádat intézményesen kiírtanák és az egészséges fövenyfürdők számát ezáltal gyarapítanák. Ezt követeli a szabadfürdőzés, az egészséges gyermeknevelés és a szabadság minden barátja. A szabad vízpart nem lehet mostoha gyermeke a balatoni művelődésnek.

Amikor azonban kifejtettem szépészeti, művelődési és egészségügyi szempontjaimat a balatoni

A Balaton partjának elnásodása Keszthely és Világos között. A szerző eredeti tollrajza.

Az ember ez ellen pedig semmit sem tett. A fürdőzők a nádasban vágott keskeny sikátorral megelégszenek, hogy szabad vízhez jussanak. Csónakkikötőjünkkel és fürdőházaikkal viszont a terjedő nád elől visszavonulnak. Mintha valami óriás erő nyomná őket vissza és mintha a természet az emberi település és művelődés ellen — Akarattya új fürdőtelep, rajzomon A₁-gyel jelezve — ily módon venné fel a küzdelmet. A harc az ember és a természet között tehát megindult. Ebben a harcban az ember a vizen egyelőre visszavonul. A »Földrajzi Közlemények«-ben évekkor ezelőtt már egyszer felszólaltam, hogy küzdjünk a nád ellen, de hiába tettem. A nád ellen pedig lehet küzdeni. Ezt húsz esztendő tapasztalataim alapján állíthatom, mert az én sarlóm és kapám igen jó munkát végzett.

A nádrengetegek térfoglalását, a szabad vízpartok lassú elzáródását a tervszerű balatoni művelődési politika nem tűrheti el. Több szabad

szabad vízpartok gyarapítása érdekében, hallgassuk meg az ellenvéleményt is. Vannak ugyanis nádbarátok. Ilyenek elsősorban a nádtermelők, a horgászok és az orvhalászok. Az olvasóra bízom, hogy állást foglaljon. Csak annyit jegyzek meg, hogy csak nádtermelésből egyetlen szegény ember sem él meg, ha pedig a nádtermelés-pártiak mégis ilyen kifogásokkal állnának előm, kérdelem tőlük: lehet-e egy helyen két úrnak szolgálni? Lehet egymás hegyén-hátán fövenyfürdő-politikát és nádtetőpolitikát folytatni? Ez az »ígyis-úgyis« elv lehet jól bevált módszer a Balkánon, de a nyugateurópai műveltség köntösesben tetszelgő törekvéseinknek aligha válik hasznára. Mert, kérdelem továbbá: nemzeti és művelődéstani, valamint egészségügyi szempontból melyik megoldás biztosít nagyobb értékeket nemzetünknek: a nádfődeles viskók náddal való utánpótlása, vagy a fövenyfürdő és az ezzel együttjáró forgalom és a nyüzsgő élet?

A horgászokkal nem akarok vitába szállni. Annyit tudok azonban, hogy nemcsak a nádasban esik a jó zsákmány, hanem nagyon sokszor hídalások végéről, csónakról, nádasoktól messze fekvő síma víztükrön is. Ami az orvhalászokat illeti, természetesen nem kell azt képzelni, hogy minden nádasban egy-egy orvhalász hálója van kifeszítve. A nádasok kedvező lehetőségeinek ravasz kihasználását azonban nem egyszer észrevettem. Vagy vízirendőrségünk balatoni megszervezésére — a siófoki folyamórság kisebb úszóegységei erre igen alkalmasak lennének — vagy a nádasok kiirtására lenne szükség.

Minden természetvizsgáló jól tudja, hogy a belvizek, tavak idővel feltöltődnek. Partjaik eliszaposodnak, elsekélyesednek és a növényzet lassan beborítja. Ezt a természetes folyamatot a Balatonon sem tudja senki meggátolni. Az azonban bizonyos, hogy intézményesen, tervszerű és kitartó munkával sokkal több szabad partot lehetne karbantartani. Ebből több jövedelme lenne a nádtermelőknél is és mint köz- és inségmunka is elsőrangú dolog lenne. Mert nemcsak azokra kell gondolnunk, akik megtehetik, hogy több-kevesebb anyagi áldozattal nyaralnak, hanem azokra is, akik távol a telepektől szabadon élvezve a természetet és a napot, fövenyt találjanak és ne kelljen az iszapos nádasok rejtekében bujkálniok.

Hódítsuk meg tehát a Magyar Tengert. Ne engedjük, hogy partjait ellepje a gaz! Ne engedjük, hogy szabad partvidékét az egyre jobban terjedő nádasok elrekszék a víztükről s a tenger partja bezáródjék a magyar szívek és a magyar gyermekek előtt. Fogjunk össze, mi, akiknek kedves a szabad partok minden áldása és minden szépsége.

Vegyünk példát magától a Magyar Tengertől. A Balaton szabad partjait ostromló hullámoktól, amelyek erőt, kitartást és önértéket nevelnek mindenkiben, aki szereti őket és aki rajong értük. Ezeknek a haboknak zúgásában rázza öklét a magyar mult. Bennük sír Mikes Kelemen lelke, minden elszakított magyar testvérünk szenvedése. Legyen az ostromunk olyan, amilyen a hullámoké, s legyünk olyan szabadok, miként a messzelátzó szabad partvidék. Építsük a mi reményességünk aranyhídját is ezekre a szabad partokra, az egyik pillér legyen itt, a másik Hélios tüzes szekerén... Ragaszkodjunk hozzá, mert... mert ha nem, akkor a parton leskelődő sötét nádtömegek, az egyre jobban terjeszkedő elleneséges hatalmak mind jobban közrefognak bennünket és magukba fojtják a szabad fövenyt, az aranyhíd parti pillérét és elnémítják a Magyar Tenger partján kifutó hullámok kedves mormolását is.

A LANTMADÁR MINT RÁDIÓÉNEKES.

Írta: Kilián Zoltán.

Ismert dolog, hogy néhány európai rádióállomás mint rendes májusi műsorszámot a fülemüleszót adja. A legszebbhangú európai énekesmadár ismert dalolóhelye közelében felállítják a mikrofonokat és a tavasz legszebb hónapjában minden rádiós otthonában többször is felesattog a csalóánydal.

Az ausztráliai rádió a világ egyik legérdekesebb és kétségtelenül egyik legszebbszavú madarát, a lantmadarat szólaltatja meg. Ez a rádiószerelés ott a tél elején, vagyis májusban, júniusban van; a lantmadár ugyanis legszebben az ausztráliai tél kezdetén, júniusban énekel. Rádiómegszólaltatása tavaly különösen érdekes volt, mert vele együtt megszólalt az ausztráliai erdő minden nevezetes más madara, így a *nevető jackass* (kookaburra), amelynek kacagása külön élmény; hasonlóképpen a *bíborpiros papagáj* fecsegése, a *tevelőmadár* recsegése; a *pilótamadár* édes nótázása, a *fekete cockatoo* jajgatása, az *aranyos fütyülőmadár*, a *mészárosmadár* és nálunk ismeretlen más erdei énekesek hangja.

Maga a rádió egész haditervet dolgozott ki a felette érdekes műsorszám lebonyolítására. A közvetítés a Melbournetől mintegy negyven kilométerre eső Sherbrooke-erdőből történt, amelyet kiterjedt távbeszélőhálózattal kötöttek össze a legközelebbi állandó huzalig. Két mikrofont helyeztek el a lantmadár szokott éneklőhelye közelében, egyet pedig a bemondó kapott. A lantmadár a legfélénkebb és a legóvatosabb az ausztráliai bokor- és erdővilág

valamennyi madara között, már a legkisebb gyanúokra és veszélysejtésre is elrejtőzik. Viszont megkönnyítette a rádió embereinek munkáját a madárnak az a szokása, hogy a maga területén minden hímnek megvan a kedvelt éneklőhelye. Néha ugyan területe más helyén is énekel, de legjobban szeret valamely fatönkön, széles ágon dalolni. Kedveli az egymásra dült törzsek csoportját is. Sok megfigyelés után egymással szomszédos két területen a siker nagy valószínűségével állították fel a mikrofonokat.

A közvetítés kitűnően sikerült. A lantmadár háromszor énekelt tíz-tíz percig, délelőtti énekébe belehangzott a már említett madarak szava is, *délutáni énekét pedig a melbournei stúdióból orgonajáték kísérte. Chisholm, a legnevesebb ausztráliai madárbúvár azt mondja, hogy az orgona hangjához a világ egyetlen más madarának éneke sem simul lágyabban és elbájolóbban, mint a lantmadaré. Még a queenslandi feketetorkú mészárosmadaré sem, pedig annak a dala tökéletes összhangban van az orgonaszóval.*

A lantmadár körülbelül akkora, mint a házityúk. A hím is, a nőstény is sötétbarna. A hím farktollairól kapta a »lantmadár« nevet. Rendes körülmények között ugyanis farktollai összecsukódnak, ilyenkor a toll sötétszínűnek látszik. De amikor a madár táncol és énekel, farktollai lantalakra kinyílnak és láthatóvá lesz a tollak fehér alsó része is. A külső

farktollak hossza mintegy 68, szélessége 7—8 centiméter. Fehér alapszínüket gesztenyebarna sávok tarkázzák. Ez a tollazat két nagyon keskeny közép-toll és tizenkét ezüstfehér oldaltoll. Amikor a madár táncol, legyezőszerűen kibontott lantja gyakran a hátát, sőt a fejét is beborítja. Táncával és énekével tulajdonképpen rendkívül érdekes módon kelleti magát. A kiválasztott, jól védett helyen lévő fatönc a madárnak valóságos színpadja; ezen sétál fel és alá, táncol és dalol, énekét lanttollainak játékaival kíséri. A tojó is énekel valami keveset, de legtöbbször egyetlen tojása kiköltésével és fiókája etetésével

foglalatoskodik. A nevelésben ugyanis a hím nem segédkezik. A fészek gallyakból, fűből és fakéregből kupolában épül, hogy az örökös nedvességnek ellentállhasson. Legtöbbször a földön, vagy alacsonyban a föld fölött van.

Az állam régebben megtiltotta a lantmadár fogságban tartását, most azonban már megengedi, mert attól tartanak, hogy ez a madárfaj kipusztul. A rókákat ugyanis alaposan irtják. Új Déli-Walesben most kísérleteznek a lantmadár megszelídítésével, nagy telepeken a szabad életnek megfelelő környezetben tartják.

VADÁSZKALANDOK VADDISZNÓKKAL.

Írta: Hajdu István.

(Folytatás.)

A „vallhisi“ kan (1888).

A besztercebányai székeskáptalan hont-besenyői gondnokságában karácsony előtt a szokásos háromnapos téli vadászat volt, ezzel gondoskodtak a főpapi asztalok ünnepi pecsenyéjéről. Az oldalt járó erdővédek fickóval hasba lóttek és az egyik mellső lábára megbénítottak, szóval csúfosan megpuskáztak egy kant, amely bebújt a vallhisi néhányholdas fiatal fenyvesbe. *Pitsmann*, a káptalani erdész a kutyákért küldött, mi pedig körülálltuk a fenyvest. Egy igen használható kanászó kuvaszt, a »Vidur«-t, egy kopó-tacskó keveréket, a »Fordíts«-ot és a »Kicsi«-t, egy mérges Valdina-tacskót eresztettek be. A kutyák nyomban rátaláltak a kanra, az nehezen mozdult, de a kutyák nem tágtítottak mellőle. Igazán vadászlelekbe markoló hajtás kezdődött: csaholás, visongás, fújás, haragos fel-felroffenés. A hajtás lassan a jobb szomszéd felé tartott. Egy útbiztos állt ott, aki kezdő vadász létére, vaddisznót még sohasem látott, elültöltő puskájába a kissé kövér golyót az erdővédek vasvesszővel verték be. Tudtam, hogy ez az ember azt a puskát nem fogja elsütni és lövés nélkül ereszti el a véres agyarást. Elég időm volt ahhoz, hogy szabályellenesen ugyan, de ösztönösen húsz-huszonöt lépésnyire a háta mögé húzódjam; úgy állt ott egy százados tölgy mellé lapulva, hogy ugyancsak nehéz volt az embert a fától megkülönböztetni. Végre a kan átvette magát a Vallhis-patakon, megállt és engem vett észre, nem a tőle nyolc-tíz lépésnyire szorongó útbiztos, akinek esze ágában sem volt a puskáját lövésre emelni. Egy pillanatra lerázta magáról a kutyákat, s amikor megint szembe fordult, a tizenhatos gömbölyű golyót szügyébe lőttem. Felágaskodott, fiatal szememmel és — nem tagadom — dobogó szívemmel legalább egyölesnek láttam. Azután megfordult, belezuhant a patak medrébe, a Valdina-tacskót maga alá kapta és felhasította, azután kiműt. Jó lövés volt, símacsövű fegyverből ilyen golyólövés ritkán sikerül, de azzal a kannal hamarosan kellett végezni, különben nem a Valdina, hanem az útbiztos, vagy jómagam maradt volna ott. Állásom szabályellenes elhagyásáért természetesen kikaptam, de egyben meg is dícsérték azért, hogy a helyzet magaslátára emelkedtem. Az útbiztos szomszéd csak azon panaszkodott, hogy nagyon közelről hallotta golyóm fütyülését, de megköszönte, hogy megszabadítottam a felette kellemetlen közelségtől. Szűgylövés volt, szétroncsolta a főütőeret és három bordát összetört.

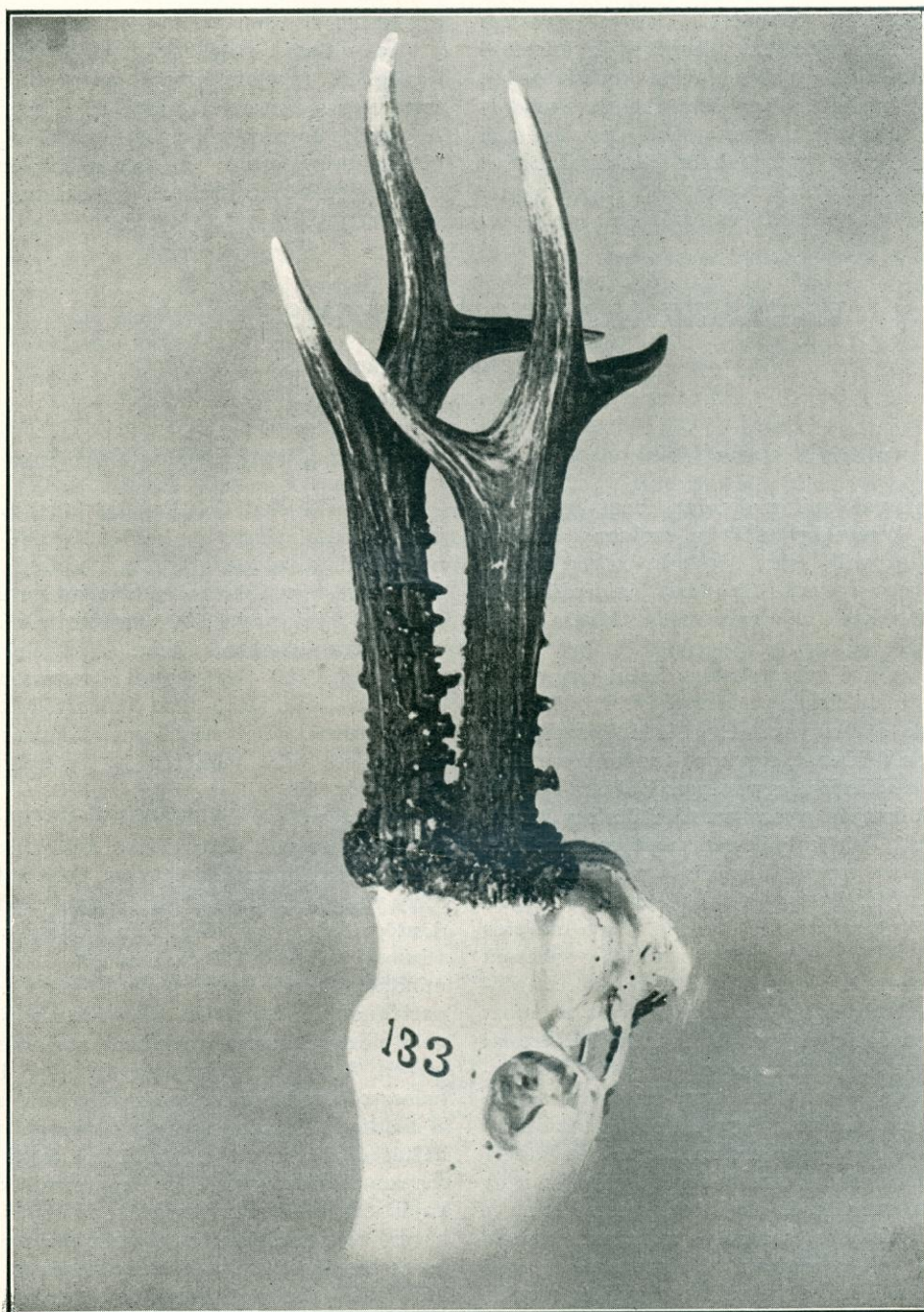
A „harminchányási“ kan (1908).

Néhány felejthetetlen *Rajtsán János* komámmal, akkor valkói erdőtanácsossal, később, utolsó éveiben *Pettera* utódjával, a gödöllői koronauradalmi vadászmesterrel, évről-évre igen kedves multságunk volt a nagyvölgy-kisbaghi régi vadaskerti vadászat. Nem volt udvari vadászatra alkalmas hely, de néhány szarvassuta, őz, róka, 150—200 nyúl, mutatónak fácánkakas, és — ha téli időre nem halasztódott — szalonka is akadt benne. De másfélórás kocsizás, vagy szánkázás kellett oda Valkóról a gyönyörű és hatalmas Gyü-erdőn át.

A nagyvölgyi hajtásban évről-évre állandóan egy bedült, elhagyott kútgödörbe állítottak; szomszédaim semmit sem láthattak belőlem, még azt sem, amikor a mély völgykatlanban átváltó »bagolyfejű« erdei nyulakat döntögettem. Egy alkalommal meg is jegyezte néhai *Pirkner*, gödöllői főerdőtanácsos barátom, hogy ma mindkettőnknek rossz napunk van, csak a lövéseink pattognak, de a nyulak vígan futnak. Nem dicsekedtem neki eldugott zsákmánnyommal, maradjon meg abban a hitben, hogy sorstársa vagyok. Egy havas téli időre halasztott vadászaton pedig véletlenül még névrokonra is akadtam. Amikor ugyanis a kisbaghi vadaskerti ellenhajtásból a mély hóban a hajtók közé keveredve, libasorban felszuszogtunk a hegytetőre, a baghi hajtók kaján szemmel számlálgatták az egyes állások mellett heverő lőtt nyulakat, amelyeket majd utánunk szednek fel és beszélgettek: — Bizony komám, a füstölt nyúlka húsa nem utolsó farsangi-bőjti eledel! — Hát aztán ettél-e már ilyen? — kérdezem a beszélő magyarától. — Ettem bizony, Ténsuram, azelőtt eleget, de amióta itt van a Rajtsán úr, azóta nem merünk Baghon nyulát füstönyt. — Ejnye, hát hogy hívnak Te zsvány, hogy elmondhassam a Rajtsán úrnak, mennyire tiszteletben tartod. — Hajdu István, szolgálatjára! — Bolond, azt akárki mondhatja! — Tényleg Baghon számos *Hajdu* család él.

Az 1908. évi nagyvölgyi vadászaton különösen jó kedve volt a komámnak. Jól sikerült minden, igen jó társaság volt együtt, meg akart bennünket jutalmazni és felvitt a harminchányási milleniumi ültetésbe. Ez akkor kefesúru tölgyes fiatalos volt, elnevezését a harminc avarkori sírdombtól kapta. A legjobb disznóhajtás, a legbiztosabb disznószóró, eddig mindig »ne nyúlj hozzám« volt, de akkor öreg királyunk már csak

MAGYAR VADÁSZTROFEÁK TÁRA.

(Utánnyomás tilos.)

Nadler Herbert felvétele.

Őzagancs.

A bak elejtője : *Neth Aladár.*

Az elejtés helye : Dinnyeberki, Baranya megye.

Az elejtés időpontja : 1934. június 3.

Az agancs két szárának átlagos hossza :	29 cm	Az agancs köbértartalma :	217 cm ³
A rózsák átlagos átmérője :	4.93 «	Az agancs súlya a homlokcsonttal (1934. XII.):	467 gramm

Budapesten, 1934. december havában az agancskiállításon II. díjat, ezüstérmet nyert.

MAGYAR VADÁSZTROFEÁK TÁRA.

(Utánnymás tilos.)

Nadler Herbert felvétele.

Szarvasagancs. Páratlan tizennégyes.

A bika elejtője: *Gróf Pejacsevich Mikó Pál.*

Az elejtés helye: Tuskós, Somogy megye.

Az elejtés időpontja: 1934. szeptember 15.

Az agancs két szárának átlagos hossza :	107·5 cm	A jobb szár körmérete a középág és korona között :	15·6 cm
A két szemág átlagos hossza :	48·25 «	A bal szár körmérete a középág és korona között :	15·8 «
A két rózsza átlagos körmérete :	30·3 «	Az agancs súlya a homlokcsonttal (1934. XII.)	9·65 kg
A jobb szár körmérete a szemág és középág között :	15·5 «	Az ágak tényleges száma :	13
A bal szár körmérete a szemág és középág között :	15·9 «	A bírálati képlet szerint szépségpontok :	8

A bírálati pontozás végösszege (a súly kétszeresével) 199·21 ; (a szárkörméretek átlagával) 195·61.

Budapesten, 1934. december havában az agancskiállításon II. díjat, ezüstérmet nyert,

ritkán vadászott Gödöllőn és kellett a disznó Bécsbe, az udvari konyhára.

A vadászok a keresztnyiladékon álltak, bennünket azonban, néhány bizalmas hívét, a hajtás oldalszárnnyára osztott be, engem meg éppen egy keskeny erdei útra állított, amelyen minden előretörő vadat láthattam. Egyben utasított, hogy amire löhetek, azt ne eresszem el lövés nélkül. Elsőnek egy öt éves remek kan mutatkozott és vagy 70—75 lépésnyire megállt a keresztúton, mint valami kapu. Abban a pillanatban a vállapjába vágott a tizenkettes »Brenecke«, nemcsak magam, de szomszédom is jól hallotta a golyó becsapását. A kan azonban tovább iramodott. A második ugyancsak tizenkettes gömbölyű golyót néhai *Hevessy Lajos*-tól kapta, de hasba lőtte, majd a kiváló vadászra, néhai *Aich Ferenc*-re támadt, akinek csak a második golyóval sikerült a véres, tajtékos dühös feketekabátost néhány lépésről egy homloklovással eldönteni. *Aich* a kannak természetesen igen megörült, s az első erdővédnek, aki szeme elé került, nyomban húsz koronát csúsztatott a markába. A vadászok összejöttek, mindenki üdvözölt a szerencsés vadászt, meg is érdemelte. Akkor azonban jelentkezett *Hevessy Lajos* is és az első golyó jogán magának követelte a kant és agyaráit. *Aich* az igazság előtt meghajolt, de csak azzal a feltétellel, hogy *Hevessy* negyven korona lődíjat fizet az agyarakért, mert ha ő ezt a dühödöt barmot nem lövi szerencsésen homlokra, még kárt tett volna az emberekben. Így sikerült még egy gazdag bugyellárison a vadőrök előnyére eret vágni.

A kant, tekintettel a görgési idényre, nyomban kiszigerelték. Engem természetesen érdekelt a Breneckém útja, hiszen csak én lőttem ilyen golyóval. Csakugyan megtaláltuk a helyén, de a meglehetősen nagy távolság miatt az elég kövér kannak csupán a jobb tüdőszárnnyát tudta átütni, azt ugyan alaposan megroncsolta, de a bal tüdőcseplezben megakadt. A magam javára természetesen nem kívántam az első golyó jogát érvényesíteni, mert a múlt századbéli »egy öreg vadász« — egyik *ghymes*i és *gácsi Forgách gróf* — elvét vallo, mely szerint az első golyó csak annál a vadnál ad jogot, amely az emberben kárt már nem tehet. A sebzett, de még támadó medve, vadkan vagy bármilyen dűvad azonban azt a vadászt illeti, aki az utolsó halálos golyót lőtte bele.

A „csákói“ vadkan (1909).

Abban az időben Hajósra, a kalocsai érsekséghez főintézőnek készültem; búcsúztam a turai uradalomtól és a gödöllői kedves szomszédaimtól. Borus, szeles, kellemetlen időben vadásztunk a Csákóban. A fácán rosszul kelt, de ha szárnyra kapott, repült ám, mint a fecske. Az öreg *Pettera* vendégei nem mentek semmire; a puska vígan ropogott, de a fácán is vígan szállt tovább. *Rajtsán* komám természetesen dühöngött, és válogatott dicsérő szavakkal tisztelte meg a társaságot. A nyírkúti fiatal tölgyest hajtották. Régi szokásom szerint a jobb szárnyon jártam és kakas nélküli tizenkettesemmel sikeresen szedegettem le az oldalt vagy hátra kívánczó kakasokat. A hajtás kedvezőtlen széliránnyal indult, de másképen hajtani nem lehetett. Már csak 100—120 lépésnyire lehettem a sarokállástól, ahol az egyik vendég ugyancsak hiába durrogatott, amikor utolért *Storcz* bácsi, aki mindig meleg szívvel volt hozzám. A hajtók a galagonyás, kőkényes sűrűségben nagyon lassan

haladtak, folyton disznót jeleztek, de rá sem hederítettem. Nagy disznót úgysem volt szabad löni, meg azután ilyen szeles időben, ebből a borzasztó sűrűségből ki sem lehet hajtani, mind visszatör a heves puskaropogástól. De *Storcz* váltig biztatott, töltsék egy Breneckét és hagyjam a kakasokat. Egy nagy kan van a hajtók előtt, az úgysem megy előre, a szél iránya is rossz, elől, az egész puskás vonal pedig pacsuliszagú a puskás hölgyektől. A kannak itt a járása, oldalt fog kitörni, búcsúzásul meglőhetem, még ha rajta ülne is az öreg vadászmeister, régen megérdemeltem. Aki parancsolni akar, annak előbb engedelmességni is meg kell tanulnia, kivált a fiatalabb vadásznak az öregebbel szemben. Benyomtam a jobb csőbe egy Breneckét, és a hajtás vége felé nem lőttem a visszazálló kakasokra.

Egyszerre csak azzal a bizonyos sajátságos suhogással szétválak a sűrűség és lassú kocogással tölem húsz-huszonöt, a sarkon álló szomszédomtól harminc-negyven lépésnyire kivonul a sűrűség melletti ritkás ákácossa egy sötétszürke, hatalmas vadkan. Abban a pillanatban, amikor a közötttem és a sarokpuskás közötti egyenes vonalat keresztezte, eldőrdült a szomszédom fegyvere, és a mellettem kissé hátrább álló *Storcz* bácsi akkorát ugrik, akár valami sportbajnok. Nem értem rá szomszédom golyójára ügyelni, hanem kieresztve a kant még néhány szökésre, kissé szabadabb helyen, szabályszerűen belelőttem a Breneckémet a lapockájába. A kan nagyot szökött, még egyszer löni nem akartam, tizes seréttel ugyanis nem csúfolhattam meg ezt a pompás vadat, néhány ugrása után amúgy is megláttuk a véres foltot a vállapján.

Egymásra néztünk. Szép dolgot míveltünk! Mi lesz ebből? A komám bizonyára agyonlő! Ilyen hatalmas kant csak a koronás vadásznak szabad leteríteni. Hogyan mert hát a szomszéd rálöni? Ha annak szabad, nekem is szabad! *Storcz* aggodalmaskodott: — Csak az a baj, hogy főintéző úr ilyen közélről feltétlenül keresztül lőtte a kant, és a másik oldalán is lyukas lesz az irhája, nehéz lesz tehát bizonyítani, hogy a mi golyónktól dült el. A szomszéd puskásé lesz az első golyó joga.

Elindultunk a kan után. Mintegy nyolcvan lépésnyire vitte a Breneckét és már dermedten feküdt, mire rátaláltunk. Valóban gyönyörű állat volt. De *Storcz*-nak is igaza volt, mert a sarki puskás nyomban átkiáltott hozzánk, hogy meg van-e löve a felje eső oldalán is. Megfordítottuk, mert az én lövésem oldalán feküdt, és megállapítottuk, hogy még a közelből lőtt Brenecke sem tudta a természetes vadat átütni. A dolognak ez a része tehát rendben volt, de mit szól majd a komám? Mire feljött a Nyírkút völgyéből, a kan körül és körülöttünk irigy, kárörvendő társaság sürgött-forgott, csak néhány bizalmas barátunk üdvözölt. Még a szokásos véres gallybokkrétát sem merték a kalapomra tűzni. A komám megérkezett, megnézte azt a csaknem 200-kilós hat-hét éves sötétszürke vénseget, aztán körüljáratta hadvezéri tekintetét a vegyes érzelmekkel teli társaságon, és ellentmondást nem tűrő hangon kimondta az ítéletet: — Örülünk a komám búcsúkanjának, régen sóhajtozott utána, régen megérdemelte. Nem is olyan kiváló, legfeljebb három-négy éves, már legalább húsz ilyen lőttem és *Pettera* még sem ölt meg!

— Drága, jó komám! Bár Te is még döngetnéd a vadkanokat és nem porladoznál a gödöllői temetőben!

(Vége követhetik.)

HANGARÓZSÁK.

Írta: Rapaics Raymund.

A hangarózsa, tudományos nevén *Rhododendron* (*rhodos*=rózsa, *dendron*=fa), a hangafélék családjának szép virágokkal és szép lombbal ékeskedő nemzetsége, amelynek körülbelül 350 faja Amerikában, Ázsiában és Európában oszlik el. Európában csak havasi alacsony fajait ismerjük, de a hegymászók ezek szépségét is csakhamar felfedezték, s akik havasokat másznak meg, nem mulasztják el hegymászóbotjukat egy-egy úgynevezett havasirózsacsokkal díszíteni. Ázsiában és Amerikában sokkal több hangarózsafaj él, mint nálunk, ott nagyobbra is nőnek, sőt Ceylonszigeten a *Rhododendron arboreum*, amely ott 2000 méter magasságban a hegyi erdők jellemző fája, tíz méter magasra nő.

Az idegenföldi hangarózsák pompás virágaikkal nálunk főképen az üvegházak hideg termeiben gyönyörködtetik a növénykedvelőket, egyes fajok azonban szabadföldi tenyésztésre is alkalmasak, úgyhogy szépségükről az egyszerűbb kertben sem kell lemondanunk. Ezek a valamennyire fagyálló hangarózsák sem bízhatók azonban sorsukra a kertben, hanem bizonyos előkészítést és állandó, bár nem nagyon fáradságos gondozást kívánnak. Minden hangarózsa a savanyú talajt kedveli, lúgos hatású vagy közömbös talajban hamarosan elpusztul. Ebből azonban kár lenne arra következtetni, hogy a hangarózsák nem valók Magyarországra. Hazánkban is van sok olyan vidék, ahol hangarózsákat nagy területeken lehet ültetni, mert a talaj önként kínálkozik erre. Legalkalmasabbak az Alpok aljában lévő dunántúli vidékek, kivált Vasvármegye, ahol az éghajlat is inkább enyhe és bizonyos tekintetben csaknem olyan, amilyen a havasok alján szokott lenni, de a hangarózsák a tiszavidéki árterek fekete talajaiban is nagyszerűen tenyésznek és például Tiszaigaron Széky Péter vagy száz lépésre a Tiszától embernél magasabb hangarózsafát nevelt.

Kertészeti szempontból a hangarózsáknak három csoportját kell megkülönböztetnünk. Mind a három más helyet, kezelést és gondozást kíván. Mind a három sok örömet szerez annak, aki ezzel a növénynemzetséggel szeretettel foglalkozik.

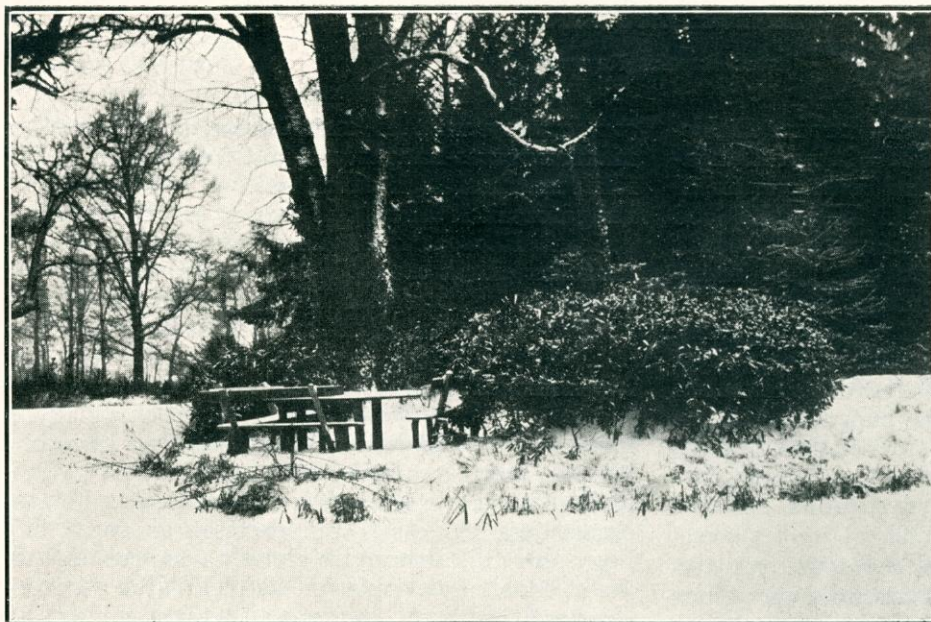
Az alacsonytermetű, kisvirágú fajok, az úgynevezett havasirózsák, a sziklakertbe valók. Akik az Alpok csúcsait mászják, jól tudják, hogy ott a havasirózsáknak két fajtát különböztetik meg, egyik a rozsdáslevelű-hangarózsa (*Rhododend-*

ron ferrugineum), ez csak ösközeten található, a másik a borzas-hangarózsa (*Rh. hirsutum*), ez pedig főképen meszes kőzeten nő. A rozsdáslevelű-hangarózsának keleti testvére az erdélyi és keletbalkáni *Rhododendron Kotschyi*. Ezek közül a sziklakertekben csak a borzas-hangarózsa vált be, a másik kettő olyan kényes, hogy kertészeti tenyésztésre nem ajánlható. Ahol az Alpokban az ösközet a mészkőzettel határos, a két említett faj könnyen kereszteződik s az így származó *Rhododendron intermedium*, amely néha nagyon hasonlít a rozsdáslevelű-hangarózsához, kevésbé kényes, ezért a sziklakertekben valamivel gyakoribb. Rá kell mutatnunk arra, hogy a borzas-hangarózsa kertészeti tenyésztését az segíti elő, hogy annyira, amennyire elviseli a meszes öntözővizet, ellenben az ösközetet kedvelő fajok a közönséges öntözővíztől hamarosan elpusztulnak. Az amerikai kisvirágú hangarózsák közül ezúttal csak a két legelterjedtebbet említjük. Egyik a *Rhododendron carolinianum*, amely különösen tömött növéseivel és valamivel nagyobb virágával tűnik ki és sziklakertekben nagyon hálás, a másik a *Rh. arbutifolium*, ez azonban keverékfaj és csak felelészben amerikai, amennyiben az alpesi *Rh. ferrugineum* és az északamerikai *Rh. minus* keresztezéséből származott. Elér akár 80—100 centiméternyi magasságot és teljesen fagyálló. Mindezeknek a fajoknak szép piros a viráguk, de vannak fehér változatai is.

A nagyvirágú hangarózsákat Ázsiából és Amerikából hozták Európába. Számuk igen nagy, a mi éghajlatunk alatt azonban szabadföldi tenyésztésre csak kevés vált be. Legfagyállóbb közöttük az északamerikai *Rhododendron catawbiense*, amely Virginia és Észak-Karolina hegyeiben honos. Levelei hét-tizenöt centiméter hosszúak, tojásdad

Behavazott nagyvirágú hangarózsa (*Rhododendron catawbiense*) Gyöngyösapátin.
Farkas Géza felvétele.

Nagyvirágú hangarózsák Gyöngyösapáti december havában. Körülöttük befagyott és behavazott tó. Farkas Géza felvétele.

alakúak, pártája harangszerű, ibolyáspiros. Már több kerti változata is van. Hazájában két-három méter magas, nálunk is eléri az emberi magasságot. Hazánkban már több kertben láttam, de nem mindenütt gondozzák kellő módon, különösen ott veszít sokat a szépségéből, ahol télire szalmaruhába kötözik. Kísérleteznek a magyar éghajlat alatt még más fajokkal is, ezek közül néhányat megemlítnék. Ilyen például a *Rhododendron dahuricum*, amely Szibériában, Kamcsatkában és Kína északi részében honos, levelei csak két-négy centiméter hosszúak és télire részben lehullanak. Ennek is több kerti változata van. Szébb, de kényesebb félvérű testvére a *Rhododendron praecox*, ezt a szibériai hangarózsza és a Szikkimbe nyúló Himalájában honos *Rh. ciliatum* keresztezésével tenyésztették ki. Nagyon korán, már februárban virágzik, ezért virágai többnyire elfagynak. A kaukázusi hangarózsza (*Rhododendron caucasicum*) heverőszárú, 50—80 centiméter magas cserje, levelei öt-tíz centiméter hosszúak, virágai kívül rózsaszínűek, belül sárgásfehérek, de a kertészet többféle színváltozatát is kitenyésztette. Heverő szárai miatt inkább csak alannak használják más fajokhoz. Kertészeti szempontból nagyon értékes a *Rhododendron maximum*, amely két-három méter magasra nő, levelei vastagok, bőrszerűek, virágai halványpirosak, hazája Észak-amerikában Kanada és Karolina. Fagyálló és színváltozatokban sem szegény. Kisázsiaiból ered a *Rhododendron ponticum*, ez két méter magasra nő, virágai ibolyás-bíborpirosak. A kertekben több keresztezését is kedvelik.

A hangarózsák harmadik csoportja az azáleák, a virágkereskedésekben látható és hajtásra használt azáleák (*Rhododendron indicum*) közelebbi vagy távolabbi rokonai, ezek az előbbi örökzöld fajokkal ellentétesen többnyire lombhullatók. Szabadföldi tenyésztésre alkalmas a kaukázusi, sárgavirágú *Rhododendron luteum*, a kínai és leg-

inkább fagyálló *Rhododendron sinense*, az amerikai *Rhododendron viscosum*, valamint a kínai *Rhododendron amoenum*.

A hangarózsák gondozásában két főszempon-
tot kell megszívlelnünk: sohasé ültessük őket szeles helyre, hanem gondoskodjunk szélfogóról, például sűrű fenyőültetvényről, és ne öntözzük őket közönséges meszes vízzel. Minthogy nálunk a víz többnyire meszes, rendszeresen ezzel teszük tönkre a nagy gonddal előkészített savanyú hangatalajt. Ha azután a meszes víz következtében a hangarózsza elpusztul, fagyállóságának hiányát okolják. Télire annál kevésbé kell takarnunk, mennél jobban tudjuk védeni a szélfogóval. Hangatalajt mesterségesen is készíthetünk réti vagy erdei földből oly módon, hogy sok tőzegkorpát keverünk hozzá. Ebből 30—40 centiméteres réteget készítnék a hangarózsák alá. Minden egyes cserje külön kis mélyedés közepén helyezendő el, ahol a víz mindig összefut. Trágyázásra régi tehéntrágyát használjunk. Az alannak használt fajokat magról szaporítják, a többit szívesebben szárdugvánnyal.

RÖVID KÖZLEMÉNYEK

Állattani szakülés. A Kir. Magyar Természettudományi Társulat állattani szakosztálya 1935 január 4-én tartotta 355-ödik szakülését a Társulat (VIII., Eszterházy-utca 16.) I. emeleti üléstermében Soós Lajos dr., nemzeti múzeumi osztályigazgató elnöke alatt. A szakülés folyamán Ábrahám Ambrus dr. saját vizsgálatai alapján az ember szájpaddmandolájának beidegzését ismertette és beszámolt arról, hogy az ember szájpaddmandoláját közvetlenül határoló kötőszövetben szabad és betokozott érző idegvégtesteket talált, ezek között vannak olyanok is, amelyek eddig ismeretlenek voltak. Fejtegetéseithez Zimmermann Ágoston dr. és Zsindely Sándor dr. fűztek megjegyzéseket. Utána Vasvári Miklós dr. egy békászósasnak, az »*Aquila fulvescens Gray*«-nak egy példányát mutatta be, amelyet 1934 okt. 18-án Fegyverken ejtettek el. Ez az alak a nagy-békászósas színbeli eltérése és mint ilyen igen ritka az európai madárvilágban, eddig alig tíz példánya ismeretes. Majd a sarki-sirály 1934 dec. 10-én Balatonszemesen megkerült példányát mutatta be. Ezzel kapcsolatban ismertette a nagy-sirályokra vonatkozó újabb rendszertani és állatföldrajzi eredményeket. Végül a rövidujjú-karvaly első csonkamagyarországi példányát (Mohács, 1934 júl. 20.), valamint a ritka izlandi-partfutót (szegedi Fehér-tó, 1934 szept. 19.)

mutatta be. Ezután *Tóth László dr.* a nyári elevenesülők levéltetvek első embrionális, vagyis a peteburkon belüli fejlődését ismertette saját vizsgálatai alapján. Hozzászólt *Zimmermann Ágoston dr.*, elnök pedig melegen üdvözölte az előadót a szakosztályban történt első szereplése alkalmából. A szakülést barátságos összejövetel követte a Posch-féle vendéglőben.

Szalay László dr.

Varázsgyűrű. Amióta az ember kertészkedik, arra is törekszik, hogy mennél nagyobbra nevelje a gyümölcsöt. A régiek, akik a növény életének titkait nem ismerték annyira, mint mi, erre a célra nagyon különös, ma már szinte érthetetlen módszereket ajánlottak, amelyeket a külföldi tudományos irodalomból természetesen átvettek a mienkbe is. Akit ez a kérdés közelebről érdekel, *Lippai* közismert kertészeti munkájában, amelyből a XVII. és a XVIII. század magyarjai kertészkedni tanultak, sok érdekes utasítást olvashat arról, hogy »ha ki nagyra akarja nevelni gyümölcsit, ilyen mesterséggel élhet«. Hogy azonban maga *Lippai* sem vette szentírásnak, amit a kertészeti munkák ajánlottak, bizonyítja elszólása. Egyik utasításához ugyanis ezt írta: »Hidgye, aki akarja«. A sok hiábavaló »mesterség« között azonban akad néhány helyes is, például az, hogy ha valamely ágon megritkítjuk a gyümölcsöt, a megmaradó egy-kettő nagyobbra nő, »mert így a nedvesség csak azokban megyen, akik megmaradtak s inkább neveli őket«. Azt a nedvességet, amelyet *Lippai* itt emleget, ma áthasonított anyagoknak nevezzük, ilyen a keményítő, a cukor, az olaj és a fehérje. Mindezek a szár hánscsában, főképen a hánscsédényekben vándorolnak. Tudjuk, hogy a szár belső részében van a fa, ebben a vizet szállító faedények, külső részében pedig a hánccs és ebben az áthasonított anyagokat szállító hánccsédények. A növényi nedváramlást általában úgy szokták elképzelni, hogy a fában fölfelé mozog a víz, a hánccsban lefelé pedig a levelekben a szervesanyagokból készített, áthasonított táplálék. Ez természetesen csak nagyjából igaz, mert ha a növényen valahol rügy keletkezik, a törzsből nyomban vizet és áthasonított anyagokat is kap, de mindenesetre kétségtelen, hogy az áthasonított anyagok áramlásának főiránya felülről lefelé tart. Erről győzi meg a növényélet kutatóját a varázsgyűrű. Ha valamely fának törzsét meggyűrűzzük, vagyis a kérgéből egy-három centiméter széles gyűrűt a fatestről lefejtünk — amit különösen tavasszal végezhetünk el — érdekes változásnak leszünk tanúi. Néhány hét vagy hónap múlva a seb felső széle megvastagodik és a varázsgyűrű fölött gyűrűalakú daganat keletkezik, amely éppen ezért kapta ezt a nevet. Aki ismeri a növényélet jelenségeit, ez a jelenség nem lep meg, mert tudja, hogy a daganatban a felülről a hánccsban lefelé vándorló áthasonított anyagok gyűlnek meg, s a daganat éppen azért keletkezik, mert a varázsgyűrű megszakította a hánccsédényeket s ezzel lehetetlenné vált az áthasonított anyagok továbbhatolása. Némely fa, például az ákác és a narancseperfa a gyűrűzést életével fizeti meg, mert szabadra került fatestfelülete kiszárad, márpedig szinte csak ez a felületi réteg vezet a fájában a vizet. Más fák viszont a gyűrűzés után még sokáig élnek, sőt gyűrűsebjük idővel be is forrad. A kertészetben úgy hasznosították a

varázsgyűrűt, hogy huzalhurkot, vagy még helyesebben egy-két centiméter széles bádögövet szorítanak a szárra, ami a gyűrűzéshez hasonlóan az áthasonított anyagok torlódását okozza, de nem olyan veszedelmes a növényre. Az ilyen bádögövet természetesen nevezik, mert a terméketlen fát gyakran termésre sarkalja, vagy a kisgyümölcsű fát nagyobb gyümölcs érlelésére kényszeríti. A természetet természetesen köthetjük a gyümölcsfára és természetesen köthetjük, amikor az eredményt elértük. A gyűrűzés, vagyis a hánccs lefejtése csak a szőlőn alkalmazható, mert a szőlőn feláldozhatjuk a termővesszőt, amelyen a legalsó fürt alatt néhány centiméterrel vágjuk a varázsgyűrűt, hogy nagyszemű szőlőt neveljünk.

Rapaics R.

Honnan tanulta az ember a balzsamozást? Erre a kérdésre röviden azt felelhetjük, hogy, mint minden mást, a természettől. Mielőtt azonban ezt bizonyítanám, tudnunk kell, hogy a balzsamozásban a balzsamnak meglehetősen jelentéktelen szerepe van, a fontos a hulla kikészítése, amelynek sok módja van és különböző időkben és különböző helyeken nagyon különböző módok voltak szokásban. A kikészítés, tudományos nevén mumifikálás Egyiptomban volt a legerjedtebb. A legerjedtebb mumifikálási eljárás volt a hulla kihelyezése szíkes tóba, amelynek vize a test lágy részeit mumifikálta. A tulajdonképeni balzsamozás csak ezután következett és többnyire csak a fáraók és a gazdagok holttestét balzsamozták be. Az asszírok a holttestet sós mézbe mártották, ez az eljárás is elterjedt és sokáig volt szokásban, még *Nagy Sándor* holttestét is ilyen módon tették el. A hulla kikészítésére forró levegőt is használtak, ezzel a módszerrel — kivált az indiánok — nemcsak hullákat, hanem testrészeket, például fejet és fejbőrt is »aszaltak«. A legújabb kikészítési eljárásnak méregoldat befecskendezése a lényege, ez már nagy távolodás a természettől, de a régi mumifikálási eljárásokra kétségtelenül a természet tanította az embert, az egyiptomiakat például a szíkes tavakba fulladtak hulláinak megtalálása vezette a mumifikálásra. Hogy a természet manapság is nem egyszer mumifikál hullákat, néhány példával könnyen bizonyítható. A Szahara forró homokjában többször találtak mumifikált holttesteket. A só hatására legjellemzőbb a vízaknai eset. Vízaknán 1849-ben kemény csatájuk volt a magyar honvédeknek. Néhány elesett katona hullája a sóbánya tárnáiba zuhant és a sűrű sós vízben elmerült. Negyven év múlva, 1889-ben véletlenül bukkantak ezekre a mumiákra, amelyeket a só megóvott az enyészettől. Regényirodalmunknak közismert hősét »a lőcsei fehérasszony«-t állítólag a léghuzat őrizte meg. A szakirodalom a tözeg mumifikáló hatását is érdekes példákkal igazolja. Leghíresebb ezek között Angliában, Hope faluban egy szerelmes pár esete. Ez a falu Derbyshire grófságban van, mellette régente óriási lápok tették ingoványossá a talajt. 1675 január 14-én óriási hóvihar támadt és napokig tartott. Közben a faluból eltűnt egy legény és egy lány, de keresésükre csak a hófergeteg elmúltával gondol-

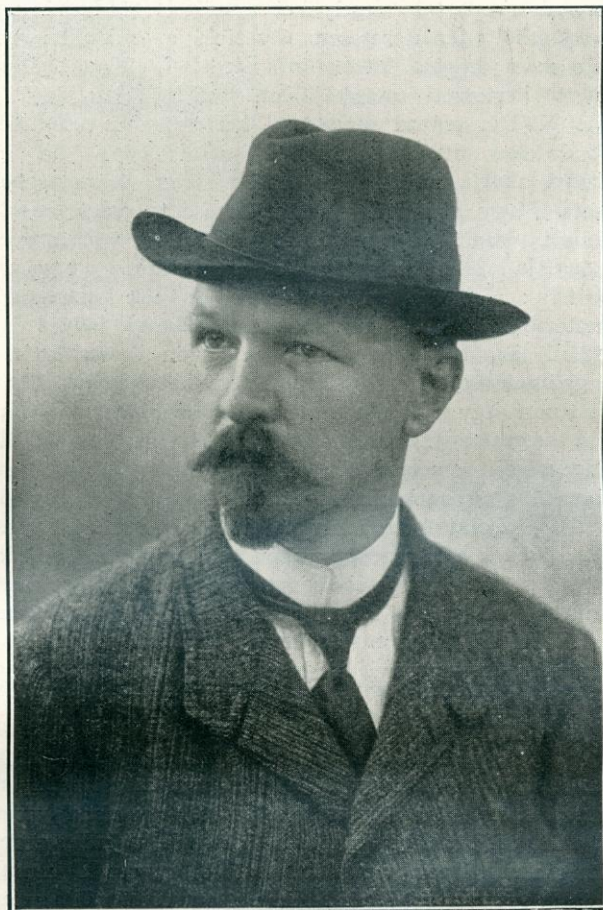
hattak. Ám a kutatás nem volt eredményes és csak tavasszal, május 3-án, ekkor is csak véletlenül, akadtak az eltűntek nyomára, majd a láptőzegbe süllyedt holttestekre. Ezek — a falu ámulatára — épségben maradtak, mert a tőzeg megóvta a hullákat az enyészettől. Úgy temették el a szerelmespárt tőzegben. Emléküket csakhamar felkapta a monda-költészet és Hope falu fiatalsága csodákat beszélt a szerelmesekről, hogy szerelmük örökre megóvja őket az enyészettől. A temetés után három évtizeddel felnyitották a koporsót s a legény és a lány hullája még mindig ép volt. Akik abból az időből életben maradtak, bizonyították, hogy ez a két ember semmit sem változott a koporsóban. A hír messze földre elvitte a szerelmespár mondáját, akin a halál után sem fog az enyészet. Az emberek messze földről elzarándokoltak Hope faluba és nagy anyagi áldozatot sem sajnáltak, hogy a szerelmesek múmiáit láthassák. Végül a hátramaradt rokonság közbelépett, s a hatóságok 1716-ban megtiltották a tetemek muto-gatását. Azóta csendben alusszák örök álmukat. Valószínű, hogy az enyészet azóta sem fogott rajtuk, mert a lápokban talált hullákról tudjuk, hogy azokat a tőzeg 2000 évnél hosszabb ideig is megóvja. Ilyen példák világosan mutatják, hogy a »balzsamozás«-ra a természet tanította az embert. A természet azonban csak véletlenül mumifikál, az ember ellenben rendszeresen végzi a hulla kikészítését. *Rapaics R.*

DIENER HUGÓ †

Diener Hugó 1934 október 28-án, Budapesten, 69 éves korában váratlanul elhunyt. 1865-ben Bécsben született. Ott végezte tanulmányait is és ezek során a bécsi műegyetemen gépészmérnöki oklevelet szerzett. 1888-ban az Első Magyar Szállítási Részvénytársaság igazgatójának hívták meg Budapestre. Ettől kezdve végleg Magyarországon telepedett le, 1919-ben magyar állampolgár is lett.

Már gyermekora óta szorgalmasan figyelte a bogarak sokféleségét és életmódját. Minthogy a hegyvidéket nagyon szerette, eleinte főleg az Alpok bogárvilágát tanulmányozta. Bátyjával, *Diener Károly*-lyal, aki a bécsi egyetem földtani tanára és egykori rektora volt, gyakran járt az Alpokban, ahol sok érdekes bogarat gyűjtött. Később átkutatta az egész volt Osztrák-Magyar Birodalmat, Németországot, Belgiumot, Olaszországot, Sziciliát, Korkikát, a Balkán nagy részét, sőt különböző utazásai Egyiptomba és Kisázsziába, a Kaukázusig vezettek. Idősebb korában már csak Magyarországon gyűjtött és főképen a délmagyarországi barlangokat kutatta át. Az ezekben összegyűjtött barlangi állatok között számos addig ismeretlen, új faj volt s ezeknek tanulmányozása folytán *Diener* neve bekerült a szakirodalomba. Az utolsó évtizedekben csak Budapest környékén gyűjtött, amelynek bogárvilága különböző elemekből tevődik össze.

Ennek a több mint ötven évig tartó gyűjtőmunkának eredménye az említett országokból származó nagy bogárgyűjtemény és ami bennünket még inkább érdekel, a pompásan összeállított, csak a Budapest környékén előforduló bogarak mintaszerűen kikészített gyűjteménye. Ez utóbbi gyűjteményének értékét még emeli az is, hogy *Diener Hugó* jegyzéket is készített hozzá, amelyben a legnagyobb pontossággal nemcsak minden irodalmi és más adatot, hanem sok helyen igen érdekes megfigyeléseit és bíráló megjegyzéseit is feljegyezte.

DIENER HUGÓ
40-éves korában.

Diener Hugó egyéniségét szerénysége jellemezte. Tudásával, gyűjteményeivel sohasem kérkedett, úgyhogy a nagy közönség alig tudott róla. De annál jobban ismerték nevét szakkörökben, nemcsak Csonka-Magyarországon, hanem az egész világon, jóllehet a szakirodalomban sohasem számolt be utazásainak eredményeiről és tapasztalatairól. A szakemberek, főképen az idősebbek köréből sok ismerőse volt, sok jó barátot szerzett. Közöttük *Reitter*-t, *Ganglbauer*-t és *Frivaldszky János*-t kell megemlítenünk, akik ma már szintén nincsenek az élők sorában. Ismerősei benne a kitűnő szakbúvár és a kiváló, jellemes ember emlékét őrzik meg. *Diener Hugó* élete példaképe a szerény, csendben dolgozó, elsőrangú szakembernek.

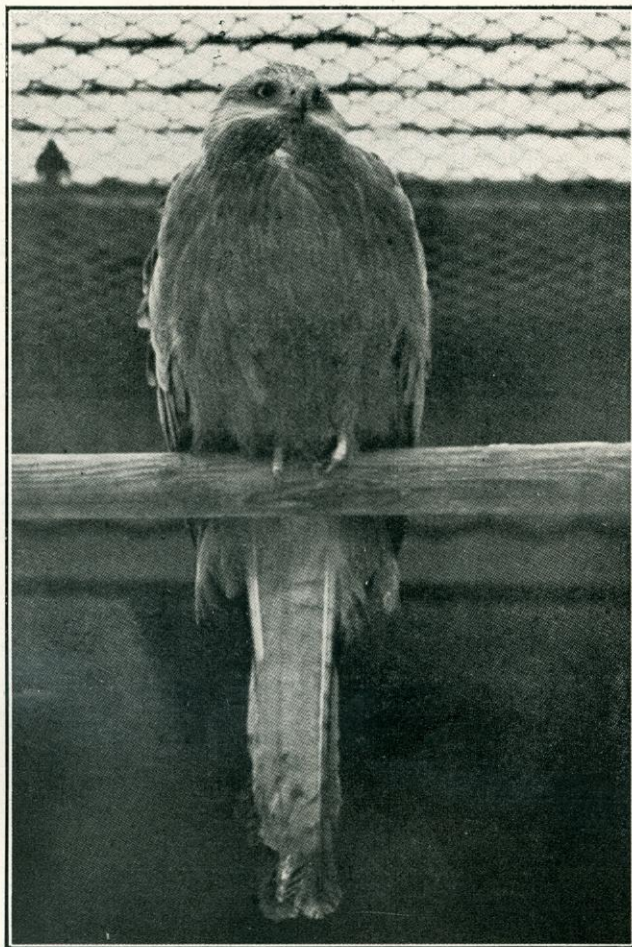
Székessy Vilmos dr.

BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS ÁLLAT- ÉS NOUÉNYKERTJÉNEK KOZLEMÉNYEI

A vörösnakú-lúd (*Branta ruficollis* Pall.), téli madárvilágunknak ez az egyik legkedvesebb tagja állatkertünkben ismét látható. A ritka és rendkívül csinos madarat a Hortobágyi Halastavak Rt.-től aján-dékba kaptuk. A vörösnakú-lúd hazája északon, Európa és Ázsia határvidékén van. Hazánkban első-ízben 1916-ban jelent meg. Azóta kisebb csapatai majd-nem minden esztendőben ellátogatnak hozzánk. Leg-inkább a Hortobágyot keresi fel, de már a Dunán túl is előfordult. Állatkertekben ritkán látható, mert állat-kereskedők csak elvétve jutnak hozzá. 1931-ben egy oroszországi cég különféle szibériai állat között vörös-nyakú-ludat is kínált megvételre. Ez a kistermetű és szépszínezetű lúd most harmadízben került állomá-nyunkba. Mind a három példány Csonka-Magyarorszá-gon került fogságba. A vörösnakú-ludat a díszrécék udvarán helyeztük el.

Madárosztályunk másik újdonsága a vöröskánya (*Milvus iclinus* Savig.). Állatkertünkben ez is ritka vendég és már évek óta nem volt látható. A vöröskánya a hollónál valamivel nagyobb madár. Feje fehér és kes-keny sötét szárfoltokkal tarkázott. Rozsdavörös testét felül szürkésfehér tollszegélyek, alul pedig széles sötét szárfoltok díszítik. A farka hosszú és erősen villás, ezért fecskefarkú-kányának is nevezik. Európában honos. A hazánkban élők ősszel melegebb vidékre vonulnak és áprilisban térnek vissza. Az állományunkban levő példányt Sátoraljaújhelyről kaptuk. Ott nevelte az eladója pelyhes fióka kora óta. Fogságban csendesen viselkedik, órákhosszatt egyhelyben üldögél. A sólymok éberségének vagy a héják nyugtalanságának nála nyomát sem látjuk. Nem repül a dróthálónak, ahogyan ezt az utóbbiak teszik s ezért mindig ép a tollazata. Vörös-kányánk alig eszik húst, sőt a verebet sem nagyon ked-veli. Legkedvesebb eledele a patkány. Egyébként a nálunk fogságban tartott madarak közül a patkányt azok is

Vöröskánya (*Milvus iclinus* Savig.) az állatkertben. Hölzel felvétele.

szívesen fogyasztják, amelyek a szabadban csak ritkán zsákmányolnak apró emlős állatokat. Két kigyász-ölyvünk például, amelyet eleinte békával, gyíkkal és kigyóval tápláltunk, a patkányt annyira megkedvelte, hogy más eleséghez alig nyúl. Nagyon szereti a patkányt a darázsölyv is.

A vöröskánya a kisragadozómadarak házának egyik ketrecében látható.

Szombath.

A délamerikai hópatkány, vagy nutria. A nagy-közönség a hópatkányt prémjének spanyol elnevezése után »nutria« néven ismeri. Köztudomású, hogy ez a szép, nagy rágcsgáló egyike a legértékesebb prémes-állatoknak. Éppen ezért háziasításával Európában már tíz éve foglalkoznak. Minthogy földrészünk éghajlata igényeinek megfelel, talán egy kultúrország sincsen, ahol nem foglalkoznak tenyésztésével. Legtöbben azon-ban Német- és Franciaországban tenyésztik. Nálunk mindössze egy-két év óta foglalkoznak vele s ezért hazánkban még kevés a nutriatenyészetek száma.

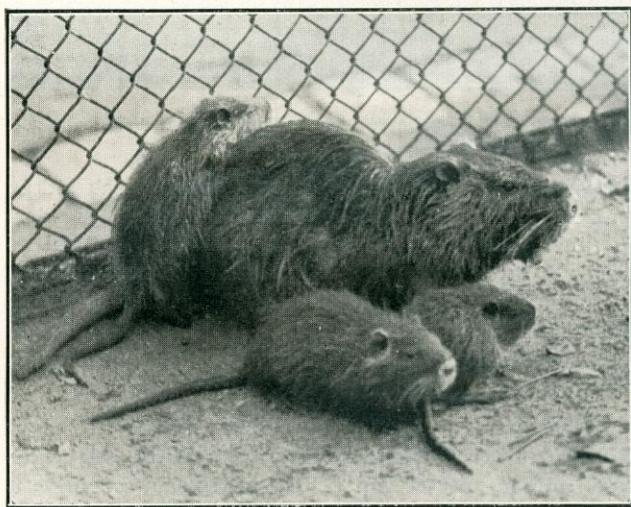
Állatkertünk igazgatósága is beszerzett a mult év folyamán egy tenyésztörzset s az egyik nőstény október 31-én hét kölyköt hozott a világra.

A nutria Délamerika mérsékelt éghajlatú vidékein mindenütt otthonos, ez a magyarázata annak, hogy mérsékelt éghajlatunk alatt is szaporodik. Élete teljesen a vízhez van kötve. Ennek legszembetűnőbb jele az, hogy emlői az oldalán vannak, ezért kölykeit a vízben úszva is tudja szoptatni. Ilyenformán csak ott érdemes tenyésztésével foglalkozni, ahol a fürdési, uszkálási lehetőséget meg tudják neki adni. Ebben a tekintetben

azonban sokkal igénytelenebb, mint sokan gondolják, mert a bő és folyó vízet ugyan igen kedveli, de szükség esetén az aránylag kis vízmedencével is megelégszik. Tápláléka tekintetében sem támaszt különösebb igényeket. Úgyszólván alig kíván többet és változatosabbat, mint a házinyúl. Prémje ellenben még a mai, aránylag alacsony prémárak mellett is jóval többet ér a házi-nyúlénál s emellett az a nagy előnye is van, hogy nemcsak a téli, de a nyári prémje is alkalmas szőrmeipari feldolgozásra. Mivel vízben élő állat, nyári prémjének is dúsabbnak, tömöttebbnek kell lennie, mint amilyen a csak szárazföldi életmódot folytató rágsálóféléké. Természetes azonban, hogy a téli gerezna értékesebb mint a nyári s ezért a prémkereskedelemben a téli és nyári szőrmét elkülönítve adják-veszik.

Mint minden rágsáló, a nutria is elég szapora állat. Általában hét-nyolc kölyke van egyszerre, de feljegyeztek már olyan esetet is, amikor tíz kölyök volt az alomban! Ez a szaporasága készítette például Norvégiában a hatóságokat arra, hogy tenyésztését csak ott engedjék meg, ahol a tenyésztetést biztosítva van az elszökés ellen. A szabad természetben ugyanis fel is szokta nevelni nagyszámú ivadékát s ebben az esetben rágsálásával éppen olyan károkat okozhat, mint a pézsmacocok. Ahol megfelelő életmódja van, fogságban is jó nevelő, de háziasított állapotban meg lehetünk vele elégedve, ha csak négy kölykét neveli fel. Minthogy évente kétszer is fiadzik, tenyésztése mégis gazdaságosnak mondható.

Anghi.

Az állatkerti nutria fiaival. Hölzel felvétele.

A szabadon telelő madarak. Az állatkert téli ruhába öltözött. Hóborította szikláival, fehér gyepágyaival és befagyott, behavazott tavával a szabad természet téli pompáját sejteti velünk és itt, a város közepén, szinte üdítően hat az emberre. Aki azonban ilyenkor körül sétál az állatkertben, az nemcsak a kert téli képében gyönyörködhetik, hanem alkalma nyílik az állatok téli életmódját is megfigyelni. A kifutókban a nagy hideg ellenére is, nemcsak hazai és hidegégövi állatokat, hanem melegebb vidékről származókat is talál. Utóbbiak között is akad sok olyan, amely a hidegben is állandóan kint marad vagy szívesen tölt naponta néhány órát a szabadban. Ezúttal főképpen a szabadon telelő madarakra hívjuk fel a közönség figyelmét.

Az állatkert igazgatóságának a nagyítóval kapcsolatos újítása — amint azt már multhavi számunkban is

Az állatkerti nagytó téli képe. Hölzel felvétele.

említettük — a madarak szabadon teletetését nagyon megkönnyítette. A fókátó és akvárium vizének a nagytóba vezetésével a tó vizének állandósága és ezzel a vízimadarak legfontosabb életszükséglete lett biztosítva. Ugyanis a két helyen befolyó melegebb víz miatt a tó jókora darabon, még a legnagyobb hidegben sem fagy be. Aki most, télen az állatkerti nagytavat látta, annak bizonyára feltűnt rajta a madarak sokasága és sokfélesége. A tó be nem fagyott részén csapatokba verődve, zajosan lubickolnak és elevenséget, élénkséget adnak a tónak és környékének. Ezek a madarak többnyire hazaiak, amelyek szabadon is a mi éghajlatunk alatt telelnek, de vannak közöttük olyan költözők vagy külföldi madarak is, amelyek — tapasztalat szerint — minden baj nélkül bírják a téli hideget.

Az állatkertben szabadon telelő madarak legnagyobb része tőkésréce. Az idevalók száma megnövekszik a környékről beseregő récékkel, amelyek télire nálunk telepednek meg. Az idén feltűnően sokan vannak. De nem is lehet ezen csodálkozni, hiszen odakint ilyenkor szűkében vannak az eleségnek, ellenben nálunk »terített asztal« várja őket és védve vannak minden zavarás, háborgatás ellen. Úgy látszik, ezt tudják is, mert az egyébként vad, óvatos récék a kertben nem félnek az embertől. Ugyancsak sok a liba, de ezek között nincsen idegen, valamennyi csonkított szárnyú madár, amely nem tud repülni. A nagytestű háziliba, az emdeni-lúd mellett találjuk a hazai vadlúdakat, a nyári-, vetési- és gegelúdat, a liliket és a külföldieket, az apáca-, a kanadai-, csillei- és bütyköslúdat. A tavon telelnek továbbá a bütykös-, énekes-, fekete- és feketenyakú-hattyúk, a kárókatonák, szárcsák, vizicsibék és szürkegémek. Ezek a részben külföldi, részben hazai, de költözők madarak mind jól vannak télen a szabadban és baj nélkül telelnek. A szürkegémek között olyanok is vannak, amelyek a kertben születtek és az állatkerti tavon nevelkedtek. Bár ezeknek a szárnyát nem csonkítottuk meg, tehát repülni tudnak, mégsem költöznek el innen, ami bizonyítja, hogy a téli hideget szívesen elviselik.

Bohutinsky

„A TERMÉSZET”

1934. évfolyamának bekötési táblája
vászomból, arany-nyomással
2 pengő beküldése ellenében
kapható kiadóhivatalunkban.

APRÓ HIRDETÉSEK

Az apróhirdetés minden szava 20 f.; előfizetőknek 10 f.
A legkisebb hirdetés egyszeri megjelenése 2 pengő;
előfizetőknek 1 pengő.

Előfizetési vagy hirdetési díj Állatkert Budapest, VI.,
küldendő.

Természettudományi Közlöny. Szerkeszti: *Ilosvay Lajos*
közreműködésével *Gombocz Endre és Szabó-Pataj*
József. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest,
VIII., Eszterházy-u. 16.

»**Magyar Foxterrier-Tenyésztők Egyesülete**» Budapest,
Állatorvosi főiskola poliklinikája, VII., Rottenbiller-
utca 23—25. Telefon: 30-8-30

Magyar Tacskó-Tenyésztők Egyesülete Budapest, VII. ker.,
István-út 2. Állatorvosi főiskola poliklinikája.
Telefon: 30-8-30. Hivatalos órák hétfőn és csütör-
tökön 17—18 órák között.

Magyar Kutyaajták Törzskönyve Budapest, VII., ker.,
István-út 2. Állatorvosi főiskola poliklinikája. Telefon:
30-8-30 Hivatalos órák törzskönyvezés végett hétfőn
és csütörtökön 17—18 órák között.

Tisztavérű, egészséges, szép komondorkan, négy hónapos,
20 pengőért eladó. Vitkay Imre ny. alezredes,
Balatonfőkajár.

Magyar Dobermannosok titkári hivatala Budapest,
VIII., Baross-utca 77. Telefon: 41-3-78

**Magyarországi Telivér Kutyatenyésztő Egyesületek Szö-
vetsége** Budapest, VII., István-út 2. Telefon: 30-8-30

Pákozdy László — Kubacska Béla: *A magyar baromfi és
tojás termelésnek és értékesítésének válsága és hivatás
utai* című értékes és hasznos szakkönyve megrendel-
hető a *Magyar Parlasi Baromfiakat Nemesítők Ország-
os Szindikátusánál, Budapest 72. Postafiók 22.* címen.
Ára 1-80 P., az összeg levélbélyegben is beküldhető
és »A Természet« előfizetői bérmentve kapják.

Aki a vadászati ismeretek összes ágazatában teljes és
alapos tájékozódást óhajt nyerni, szerezze be *Nagy*
László »Vadászati Útmutató«-jának még kapható
évfolyamait. A kötetek egyenként is önálló egészek.
A vadászat, vadtenyésztés, vadismeret, fegyver- és
lőtechnika, vadászati jog, vizslászat stb. stb., általá-
ban a vadászattal kapcsolatos minden kérdésben
komoly tanácsadó és felvilágosító a kir. földművelés-
ügyi kormány erkölcsi támogatásával megjelenő
»Vadászati Útmutató«, melynek kötetei tömör szedés-
ben, átlag 250 oldal terjedelműek, eredeti szöveg-
ábrákkal díszítettek, tartós egésvászon díszes
kötésűek. A Természet előfizetőinek egy évfolyamot
4 pengő, több évfolyamot 3 pengő rendkívül kedvez-
ményes árban portómentesen küldi meg a »Vadászati
Útmutató« kiadóhivatala Budapest VIII., Üllői-út 58.
I. em. 17. ajtó.

A kiadásért felelős: NADLER HERBERT.

Házinyúl- és galambtenyésztők figyelmébe

Az állatkert igazgatósága
etetés céljára állandóan
vásárol házinyulát és
galambot.

Árajánlatok benyújthatók
az Állatkert
igazgatóságánál.

HIRSCHLER MIKSA

VASÁRUHÁZA
VI., SZONDY-U. 54. SZ.

MINDENMÉ VASÁRUK
ES HÁZTARTÁSI CIKKEK
LEGOLCSÓBB
BESZERZÉSI FORRÁSA

TELEFON: 17-5-28

A FOX TERRIER

Foxterriertenyésztők és tulajdonosok egyetlen
szaklapja.

Megjelenik gazdag tartalommal havonta.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Magyar Foxterriertenyésztők Egyesülete
Budapest, VII. kerület, István-út 2. sz.

VADÁSZOK FIGYELMÉBE!

ELADÓ VÉREBEK!

A kiállításokon első díjjal és tiszteletdíjjal kitüntetett,
kiválóan szép, másfél éves telivér kan hannoveri véreb,
továbbá egy kéthónapos telivér szuka bajorhegyi véreb
eladó STORCZ MÁTYÁS vadászati tisztelnél, Gödöllőn.

ZIMMER FERENC HALKERESKEDELMI R. T.

BUDAPEST, KÖZP. VÁSÁRCSARNOK. Tel.: 85-4-48

FIÓKÜZLETEK: V., Gróf Tisza István-utca 10.

Tel.: 81-6-79, VII., Rákóczi-út 90.

IRODA: VIII., Horánszky-u. 19. Telefon: 33-5-39

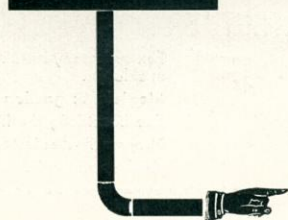
ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERTÜNK ÁLLANDÓAN SOK LÁTVÁNYOSSÁGOT NYUJT!

Kedvezőtlen
időjárás esetén is a
pálmaházban a délszaki
növények gazdag gyűjteménye,
az akvárium, terrarium, madárház,
majmok, ragadozók, zsiráfok,
antilopok és vastagbőrűek
házának fedett helyiségei-
ben pedig az összes
állatok láthatók

BELÉPŐDÍJ:

Felnőtteknek 70 fillér, vasárnap 50 fillér. 10 éven aluli gyermekeknek 30 fillér.

A BUDAPESTI ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERTBEN TÉLEN:

Jégpálya ~ szánpálya ~ csatoló
buffet ~ melegedő ~ zene

A bérletjegytulajdonosok a jég-
pályát díjtalanul használhatják

Bérletjegyek ára egész évre:

Felnőtteknek 12 P

Tanulóknak és

gyermekeknek 6 P

Köztisztviselőknek 8 P

Köztisztviselők

gyermekeinek 5 P

(elemi és középiskolai tanulók)

Napijegyek ára: 70 fillér

Vasárnap: . . . 50 fillér

10 éven aluli
gyermekeknek: 30 fillér